„ЗАСТАВА“ изилази трипут у недељи: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „
за Србију:
(у сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 75. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 28. ЈУНА 1872. ГОДИНА VII.

ПОЗИВ
НА ЗБОР РАДИ СРБСКОГ САБОРА.

Нов црквено-народни сабор српски сазван је на преображење ове године.

Које год пратио течај и развитак наши црквено-народни ствари за ове три године дана, знати ће, од какве је важности, и каквог замашаја идући сабор, који ће одлучити судбину народа нашег с ове стране на црквено-просветном пољу.

Ако је икад требало, то нам сад треба разговора и договора о избору посланика на сабор, о програму и правцу, који ваља да на сабору заступају.

Држећи, да је у овој ствари Нови Сад и по географском положају, и по другим околностима најзгодније место и средиште састанка, одбор у Новом Саду постојећи налази за своју дужност, браћу Србе с обе стране Дунава и Тисе позвати на братински састанак, збор и договор у послу предстојећи избора, и предстојећег сабора.

Умољавамо дакле браћу Србе, који бирачко право имају, и којима околности допуштају, да изволе у другу недељу, 9. (21.) јула у Нови Сад доћи на конференцију, која ће се у 9. сати ујутру у дворани српске црквене општине држати.

Од оне браће која због даљине, или други препрека не узмогну на конференцију доћи, примиће се драговољно писмено мнење било о програму, и начину поступка на сабору, било о кандидатима за посланике.

Конференција неће ни којем месту или срезу **наметати** кандидате, али како и у други свесни народа бива, да конференција кандидате **препоручује**, и како ће то особито потреба бити за крајеве, који препоруку изчекују, то ће врло целисходно бити, да се Срби бирачи у појединим местима међусобно посаветују, и да збору у Новом Саду или писмено, или преко изасланика кандидата свога изборнога среза или места на знање даду, да би га овај, ако се с тим слагао буде, морално подпомоћи могао. Тога ради није зазор, шта више целисходно је, да и сами кандидати како световног, тако и свештеног реда међутим одбору или збору изјаве своју готовост, да ће народу на расположењу бити.

Пријаве и изјаве да изволу упутити на председника одбора, дра Јов. Суботића.

Желити је, да се до конференције нико ником не обвезује, или му реч задаје за избор, јер ваља да се зна, на што се ко бира, и по томе да утврђени програм буде мерило препоруке кандидата.

У Новоме Саду 25. јуна 1872.

ОДБОР.

ДАКЛЕ НА ДЕЛО!

Стојимо дакле на прагу трећи избора ове године — избора за српски народни-црквени сабор.

Овај сабор има за нас Србе као народ још највећу важност. Од тога сабора зависи уређење и унапређење нашег унутрашњег умног и моралног живота. Избори за овај сабор имају за нас најпретежнију вредност јер од њи зависи, какав ће сабор бити.

Два су противника, на које ће народ при изборима, а по том сабор при саборисању наићи, а то су: црквена реакција, и влада. Црквена реакција, оличена у једном, другом ли владици који из потаје раде, у скоро свима архимандритима, и другим калуђерима, којима је арх. Анђелић на челу, у једном делу свештенства, који је навикао од предрасуда и заблуда у просвети, од свакојаки злоупотреба живити, и који неби марио, да и даље од горе притискиван бива само да може „стадо“ своје по вољи стрићи, напоследку неколико литерарни „кондотијера,“ најемника, који сваком пољу за готове новце, и материјални сензала, који су манастирска добра арчити помагали: то је црквена реакција.

Влада под изговором, да ми црквено-народну автономију и њено земљиште — саборницу — злоупотребљавамо на политичне цели, у истини пак јер јој не иде у рачун, нити да ми ма и само на црквено-просветном пољу народну целину и јединину представљамо, нити да ми на просветном пољу напредујемо, јер обоје наравно упливише такође и на наш политични обстанак и развитак — влада је једва дочекала ту црквену реакцију, и начинила је од ње полугу своју, којом би рада, да нам зграду народног живота из темеља пољуља. Њени помагачи при изборима биће неки виши и нижи званичници Срби, којима ни до чег другог није, но до свог обстанка, и напредовања, а на сабору оличени ће бити у — комесару.

Са оба ова противника већ ћемо се на биралишту, а после и на сабору мерити морати.

Овај ће сабор бити значајнији, него и који до данас. На њему ће доћи до прелама у нашем народном животу. Или ћемо победом коракнути унапред, и за на век пробити и утрти пут слободном, автономном напредовању народном на просветном пољу — или ћемо на 80. година натраг бачени бити, на којој су наши предци стојали год. 1792. кад је сав напор сабора од год. 1790 осујећен био.

Влада је дала распустити сабор од год. 1869 без навода и каквог разлога — тако јој се свидило, па доста. Влада је у том погледу поступила онако исто, као и са хрватским сабором. Она апелује на српски народ. Држећи, или бар чинећи се да држи, да пређашњи сабор није био израз праве воље и жеље народне, она очекује сад од српског народа себи и црквеној реакцији повољније изборе, како би се и оно, што је под Етвешом одобрено, сад покосити могло.

Ми очекујемо од народа друго. Ми очекујемо, да ће он изборима својим показати да одобрава започети рад и правац пређашњег сабора, и да жели, да сабор и даље на том путу корача.

Ми се ни најмање не сумњамо о изходу избора. Народ би се као сам свој непријатељ показао, кад би се дао уловити у мреже црквене реакције, и замке владине.

Народ српски од год. 1872. неможе се, и неће се показати лошим од онога у години 1790. и 1769.

Кад је онда, у веку милитаризма и феудализма, стењући с једне стране у оковима војничке стеге, с друге стране у путама феудализма, у веку мрака, где га је једина луча православне свести руководила, могао главу поносито дићи, и отвореним челом путем избора и сабора рећи: шта жели и хоће, јамачно ће данас, кад су они окови пали и падају, кад га поред српске и православне свести такође и луча веће обавести руководи, знати према црквеној реакцији подигнутом главом, према државној власти отвореним челом проговорити, и односно говорнике своје за сабор изабрати.

Већ су избори на политичном земљишту с једне и с друге стране Дунава и Тисе биле радосне предтече долазећи српски саборски избора.

Кад народ и опет, и по други пут покаже, да жели исто, што је и пре устима свога сада распуштенога сабора желио, и влада ће морати устукнути. О том сумње нема.

Ми ћемо од данас па до преображења главну пажњу нашу обратити на наше саборске ствари и припреме, а за сад једино народу нашем на срце мећемо: да добро очи отвори и пази, кога ће на све стране бирати за изборнике, јер осим вароши свуда иначе народ наш бира заступнике посредно, т. ј. бирачи бирају! на 200 душа по једног изборника, а ови ће на биралишту скупљени бирати заступника, т. ј. посланика на сабор.

Нека се наш свет неда нити од политични званичника, нити од они свештеника који су се показали као противници народног напредка, и пријатељи злоупотреба, наговарати него нека се бирачи разговарају и договарају, и у збору свом нека уважавају глас осведочени родољуба, били они у мантији, или капуту, долами или кожуву, дороцу, или гуњцу.

Како на црквене општине односно одборе приспе сазив сабора, ваљало би, а и требало би, да се одма сазове ванредна главна скупштина црквене обштине, и то у оваком случају и пре 8. дана, и да се у њој прочита како распуст бившег, тако и сазив будућег сабора. Том приликом и тим поводом ваљало би, а и требало би, да општине понове свој протест, своју ограду противу тога: што је бивши сабор без разлога, и без законитог основа распуштен; противу тога, што се сабору озгоре прописује дневни ред, стављањем избора митрополита и патријарха на први ред; противу тога што се одређује неки стари, народу непознат, народним повластицама, и народном праву противан, сада и законом ујамченој автономији узкосан начин избора; противу тога на последку, што се у сабор и опет уводи и повраћа комесар, и да у записник уведе да се под тим каутелама, и оградама црквени одбор упућује, да припреме за избор у смислу изборнога реда чини.

Црквеним одборима напомињемо: да су по изборном реду дужни, одма изметути на јавни углед и преглед оне бирачке листине, којесу приликом и поводом бирања чланова црквене обштине зготовљени били; где их нема, ваља те пописом бирача зготовити, и то најмање на 14. дана пре избора посланика и ваља ји на јавни углед ставити; за 8. дана може сваки, који није уписан, а има, или је међутим стекао својство и право бирача, искати, да га у листине бирачке упишу, а уписани може искати, да се други, уписани, који нема, или је међутим изгубио права бирача, из листина изпише.

И тако сад на дело!

Недајмо се ничим ни збунити ни застрашити. Биће их, који ће се и за име Његг.

ПОДЛИСТАК.

ИЗВЕШТАЈ
УЧИТЕЉСКИ ИЗАСЛАНИКА СРП. НАР. САБОРА У НЕМАЧКУ.

III. Разни остали наставни народни заводи.

(Наставак.)

II. *Завод за слепу децу.* И с овим је заводом скопчана школа, која је само у три разреда подељена. У њој се предају сви предмети, који су за обичну народну школу одређени изузимајући науку гледања, цртање и писмени рачун.

У најмлађем разреду је главна цел та, да се деца потстрекавају на стално и одређено мицање и кретање целог тела а особито руку. Зато им се одма у први мах дају разна дрвена парчад, од којих сваковрсне форме састављају, који се посао овде за прву приправу и навику руке на писање може сматрати.

За писање употребљују се разне справе које су за оваку децу удешене, а читање се предузима из књига, у којима су писмена узвишена, који посао се пипањем прстима ради.

Писање и читање из оваких књига предузима се у сва три разреда; затим земљопис, при ком се карте опет са узвишеним границама, брдима, рекама, варошима и т. д. употребљују, почиње се у II. разреду. А осим тога певање и свирка у чему се и мушки и женски изванредно отликују, учи се опет не само у сва три разреда, него догод се питомци у овом заводу баве.

Али поред свега тога овај последњи предмет нема никако ту циљ, да питомци кад из завода изађу као свирачи ил певачи себе ранити могу, него се искључиво само за развијање и неговање душевности употребљује. Све ове предмете предају 4 учитеља и управитељ.

Докле овде ови питомци остају, то је сасвим неизвесно него се управља по томе, који су за занат какав толико спремни, да га после сам самостално радити може. С тога су у истом заводу радијонице за плетење ужета и котарица подигнуте, де се ова деца тим занатима уче. Женске се пак вежбају у разним женским ручним пословима, израђујући при оваким часовима најфиније ствари.

Изађе л који из завода, онда га један од учитеља одведе у којегод место и ту га општини и грађанима као занатлију препоручи. Али с отим не треба мислити, да и цело старање са стране овог завода престане, кад из њега изађе. Него и после одпуста одавде се сваке године шаље по један изасланик у разна села, де су оваки питомци понамештани и стањени, којом се приликом о стању њиховом извештују. Ако на чему оскудевају, то се гледа какогод, да им се помогне и тако рећи, кроз цео живот имају ови људи некога, ко се за њи стара. Ова помоћ се састоји највише у томе, што овај завод купује у великом сав еспап, што је за занат отпуштеним питомцима нуждан, па им не само по купљену, него још испод цене еспап овај продају, који новац у ратама исплаћују. Осим тога им се о сваком великом празнику чине разни поклони, који се у оделу, периву, алату и т. д. састоје, те их тим тако на већи труд и рад потстрекавају. Нађе л' се који између ових, да се забатаљивати и свој посао напуштати почне, тај добије опомену, да ће од свега овог бити изкључен, те ће све сам морати набављати, које је средство — као што нам рекоше — увек у сваком оваком случају помогло.

Али да би се овај трошак намирити могао, то имаде у заводу поред поменути радионица и један магазин готових оваких ствари, које се продају, те се добивени новац на поменуту цел употребљује, а што недостане, то држава накнади.

За издржавање питомаца у самом заводу плаћају они сами, којих сада 120 имаде, од којих је половина женске а друга половина мушке деце. Што се овог пак плаћања тиче, то у овом заводу оно исто важи, што смо за глуво-нему децу споменули.

4. Заводи за сирочад (Waisenhaus)

Заводи за сирочад имају ту сврху, да деца за време свог младог доба имају де обитавати, а при том да се у њима телесно и духовно васпитају, па да се тако приправе и упуте на добар пут живота.

Заводи су ови овако устројени. У њи се примају сва она деца, која су од 6. година без оца и матере остала. Ту добијају одело, рану, послугу и наставу школску бесплатно. Наставу обично обавља управитељ са још два до три учитеља, а предмети су они, који и на обичној нар. школи. Поуку слушају и мушка и женска деца заједно, и то само до подне. После подне се деца занимају понајвише с различитом радњом по башти, по кујни, дворишту, а осим тога плетењем чарапа, котарица и столица сламних под надзором надучитељке и надучитеља, који морају вешти да су у дотичним пословима. Дегде има овакови завод по неколико ланаца ораће или које друге земље, те се најстарија деца по нешто и привреди поучавају. С четрнаестом годином обично изађе ученик из овог завода и преда га управа по његовој жељи ма на који занат, или службу и обично се води брига о оваковој деци, за мушке све дотле, док занат не изуче, а за женске док се не удаду.

С овим се дакле заводом много зло и силна сиротиња и просијачење избегне.

Завода има по већим варошима, у које се само варошка деца, а по већим окрузима или срезовима примају се деца дотичних срезова. За варошке оваке заводе води бригу дотична варош, а за среске ил окружне сама држава. којој притичу у помоћ многи грађани с богатим поклонима.

Сваки овакови завод има и свог лекара. Свега смо их походили у Парни, окружни и овдашњи варошки завод.

Док дете у овај завод не ступи, ако неће нико да га прими, преда се у друге заводе, као „финделхауз,“ у којима се шњима, колко је више могуће поступа по фребловој методи.

5. Заводи за душевно обољелу децу. (Blödsinnige.)

За ову децу, која су сулуда, или тупа, имају такође овде више завода. Обично овакову децу подељују на две врсте. Првој врсти припадају она деца, која су више мање у стању што научити; а другој она, која су за сваки рад неспособна. За прву врсту постоји и школа у заводу од два разреда, де питомци уче читати, писати, рачунати, нешто из природословља, земљописа и природописа, као и повеснице. Даље уче певати свирати и турновати. Све што им се предаје, мора се наочигледно показивати у колико је то могуће, иначе је успех врло лош, или баш никакав. Обично се употребљују или начињене, или бојом насликане ствари при сваком предавању. Она деца, која су сасвим слаба, не уче ништа, но само се пази, код њи на телесну снагу; држе их пак чисто, шетају се шњима и играју и свакојако их забављају. да би л' им само удове од нерадње оживели и потребним учинили.

Величаства заклањати хтети. Не бојмо их се. Њ. Величаство као уставни владатељ неможе друго хтети, него да се у изборима права воља и жеља народа изрази, да ју истинито сазнати може. Сваки други захтев лежао би не само ван граница нашег црквено-народног автономног права, него и ван устава и закона земаљског, и сами подли себичњаци, и злоупотребитељи владатељског имена могу подметати, да би Њ. Величаство и преко ти граница што захтевало, или желило. За какве злоупотребе власти влада је одговорна, и биће места, где ће сви злоупотребитељи власти, или владатељског имена на одговор позвани, и бар свему свету на видику изобличени бити.

На дело — Не бојмо се!

..... Ој Милоши —
Од оцева ви сте л' лоши?

Не бојмо се!

ВИДОВ-ДАН У СОМБОРУ.

Као негда у очи Видов-дана, подуну силан ветар. Ноћ беше суморна, мрачна, страх се уселио у срца наша. Зар је било једне праве српске душе, која се није из дубљине смерних осећања молила; много око није се ту ноћ склопило. На Видов-дан, имао се силан бој на уставном пољу бити, посланика на угарски сабор ваља бирати.

Народ српски осећа окове, што га притешњују владом Лоњајевом. Он жели да се тих окова опрости. Жели уставнију, слободоумнију владу.

Несите душе српске крви, и државних новаца, заблуђиваху народ, и заблудеше туђе народе, ал' српског неће. Они га силом хтедоше у крило владино бацити, да га мађиха на хектичавим прсама задоји самртним млеком, за своју народност. А истурише се синови из самог народа, у Сомбору ти јунаци од поштења Леовића, поглавито Гедан. Они обећаху иноверцима Српство при рестаурацији на милост и немилост предати, само да се њима пружи господство и власт.

Они с друге стране обрицаху народу златна брда и долине, проповедаху му, како ће нас опозиција упропастити; а влада садања подићи, да тако што лакше обећање вел. жупану и противницима испуне.

Но зло веље, научило је страдајући народ и улило му је мудрост. Народ је осетио ладан провеј, што га кужи од браће Леовића. Као што се оно човек грози кад спази амфибије, тако се језао народ, кад му они најслађе причаху и обећаваху.

Омладина српска, коју је у први мах Гедан Леовић вештином понашања завести знао, стриса са очију маглу, и у потпуној светлости, опази пред собом лаж. — Тада употреби она моћ свог поштења и искреног родољубља и пође у бој на ново косово, поље уставно, да се са нови ужасни противници за свој опстанак бори. Омладина се ослснила на правду, на поштење, на саму ствар. Дал' тог беше у Леовића? Ми смо напред знали, да ће народ уз нас бити.

Кад су противници осетили, да је у њих мало војске, падоше коленопреклоно пред моћног министра, да им он помогне. Чујемо, да је звекнуло нешто на столу кортешком, дал' то беху новци ко ће то знати. — И у очи Видов-дана стиже средоточном одбору ферман од г. министра, у ком се налаже, да се неки условно ал' боме неки безусловно у листу бирача уврстити имају. Чудна насиља, проти верних и честитих грађана. Наравно да ти безусловно примљени сачињавају војску Леовићеву. Средотачни одбор морао је ферман послушати, (није морао, јер министар није властан у бирачке листине мешати се. У.) ал је закључио, да се због тог насиља тужи на сабор. —

Видов-дан је дошао освануо, устао из ужаса ноћњег. Облаци се растурили и сунце гледаше са сјајног свода на чуда, што људи по земљи чине. Улицама врви свет на пијаце. То беше женско друштво, деца и они што имадоше права само викати. Они пак што имађаху права гласати скупљаху се на означени мести, да у четама, на биралиште дођу.

Противници су почели маневрисати. Србима је ваљало показати с брда и с дола прикупљену снагу. На каруци напред у триумфу, са крстом, за силне заслуге, на прсима ишао је Рада Арацки (Луја) бивши сурсабов, а сад кулски разноситељ екзекуционих листова; за њим многа кола сами буњевци тек на дикоји коли видиш по једног Србина, окреће главу, да се поглед несусретне са брацким погледом, те ударише кроз пијацу до Геданова стана, ту се излармаше и одоше на своје опредељено место.

Но гле шта је ово! На сред пијаце пред кућом верног народног пријатеља, вије се огромна застава са натписом: живио Ника Максимовић сомб. посланик. Ту на прозори горе пуно лепог женског народа. На читаонички прозори испрека, па на балкону, ако је жупан и дао уклонити заставе народне, пуно чистих свесних српских женских душа, те још лепше красе прозоре и балкон. Тамо даље опет леп женски свет. Сви стоје, сви гледе, стрепе боје се с ким ће Србадија поћи, дал са омладином ил' са Леовићеви трабанти.

У том часу крај наше српске цркве, од бајског пута, јаше на коњу професор препарандије Коста Радуловић, перјаница за шеширом, крај њега месар Задачи и чивутин Фишер сензал. За њима у глиду намештена деца у хонвидски хаљина обучена у сваког пушка о рамену, а за овима велико и мало што се неверно назвало, закићени перушкама. Свечано прођоше крај српског стана, клицајући и у напред победу славећи. Коста Радуловић који је силно роптао против данашње владе пред својим ђацима, данас се ухватио у коло које је пре кратког времена праведно нападао. Како се противничка партаја наместила, што се дигла прот народног кандидата ил' ко што они веле: „омладинског“ кортина се диже. Мима Леовић на рукама свог 4 год. млађаног сина, који држи у руци српску тројебојницу на којој пише „живио Мима Леовић. Људи, који познају историју свецку, знали су да ће сад наступити имитатација. Мима Леовић тронут, скиде свој и синов шешир и рече: „Браћо Заклињем вам се са овим мојим јединим сином, да сам ваш човек, да ћу увек бити ваш човек, и да ћу само за вас радити, а и ово дете на мојој руци биће ваш човек. Но зна народ врло добро чијој речи он веровати може. За њега дело говори. Што је остало међу њима Срба чистог народа, ти су ил' обвезани и то горко ил родови.

У исто доба у црвеначком крају вију се три четир заставе, људи их носе. Под њима је богати шваба Рајхл и познати јадник Димитрије Плачко, двоје, троје љубопитне босоноге деце, неколико девојчица, и то је депутација, што иде пред народ, да га дочека и на *десно* одведе. На то се показаше двоја кола. Састаше се са депутацијом, деца најмљена вичу како хоћеш, поздравише се, руковаше се изљубише се, и одмах за срећан успех попише ракију, јер ту на крај вароши, на тако звани банказ изнео беше Рајхл буре, па точи. Сад се из далека чује тутнава, прах се подигао. Депутација у нестрпењу чека. Жељезничка се капија отвори. Напред искочи на коњу брат Стевица Лалошевић онај већ најкрајњи левичар. До њега јаше два народна бирача, у народном оделу, у сваког застава у руци. Па да непомислим на три Косовска јунака! — А за њима немож избројат 60—70 кола, па све пуно челичног народа по 8—12 људи на једни коли. Чисто те заболеше очи гледећи де је крај На први коли гајдаш, па на други коли гајдаш, па на трећи коли гајдаш. — И ето пред њих депутације десничарске. — А народ им виче: Живио Ника Максимовић. А Рајхл опет; „Хајте људи, хајте ево ракије.“ А народ опет: Данас непијемо са таком господом. — Та силна свита дође у варош. — Ја незнам какво погано срце мора бити које ту није закуцало милином, које неосећаше голему срећу тога дана, које неблагосиљаше нов Видов-дан. Народ се сишао под барјак свог кандидата, уз громко: Живио Ника Максимовић. Па зар је то све? Та то је тек један део народа. Гле те онамо. Чичовчане, кумове и пријатеље Леовићеве води Васа Бикар стар Мита Хаџић Никола Вукичевић стар. под заставу народног кандидата, свуд неизмерна радост, јер народ ни сродство од јата немож да отцепи. За њима иде брат Паја Мујић, Јустин Коњовић Милош Радосављевић. сенатор Лугумерски, Паја Бикар Милан Бирварски, Јован Рајић, и воде честите Жарковчане, опет Сима Тарански, Јоца Ракин, Даша Грујић, Пауновић Србе банаћане. Одуд се опет сусретоше варошани из Црвенке које води Урош Бипарић, Орселовић Стева, Влада Грујић, Јефта Угљешић Лазар Топалов, Младен Утвић, Сима Коњовић, Милашиновић са горњо-варошани, под вођом Јоцом Ползовићем и ђоком Лалошевићем. На то из ленија води Јоца Јерас, Никола Бугарски, Љуба Лугумерски, последњи део са оте стране. На последку, кроз противнички табор, Палика и Пера Бикар, дођоше са врсни буковчани, да попуне победно число народа. Из свију грла заорила се народна жеља, све је једноставно. — Сад још са нестрпењем исчекивасмо резерву. То су они врсни и издржљиви селенчани, који су до довече, одржали нашег кандидата са 500 гласова у већини. Њих је довео Лаза Станојевић, Јоца Бркић, Ђорђе Ђуричко. Још да споменемо са оном дивном првом четом наше вреле родољубе Јашу Лалошевића и Елска Папхази.

Председник је изборни био др. Јован Вујић. Он је осветлао и себи и нама образ. Одмах, да се неби судар десио, одредио је да левица на једну страну варошке куће, а десница на другу стане. Погледа смо бираче на оној страни. Становници, других народности, искупише се до потоњег човека на биралиште. Између њих промаља се погнутом главом, по де који Србин. Капутлије неосећају бол, ал, прост народ јако. Као утучени међ туђим јатом, уздишу за својом слободом. Но пића у њих доста, те је сваки угушио свој бол у алкохолу.

Сад је ваљало наш народ разредити, до гласања. Ту јо неуморан био наш честити старина Јефта Поповић (ујак). Чудити се човек мора, како прави час одушевлења избрише из живота старачке године, и створи трајашњу снагу. —

Међу тим женска и мушка омладина, навезла је сићано ал широко коло, и слави дан сретне народне слоге. — Дивоте се неможеш доста да наглед аш. —

Старији отидоше у црквену дворану, да доручкују. На мах дође абер, да је гласање отпочето. На реду беше Црвенка. —

(Свршиће се.)

ИЗБОР ПОСЛАНИКА У ТОВАРИШЕВУ.

14. јуна у очи Видов-дана изабран је у Товаришеву за посланика Сава Вуковић. Ми држимо, да је вредно, да се саопшти нашем свету, како је избор тај теко и како је обављен; једно с тога што су овај пут били Срби у већини по попису, а друго и због тога, што је при том избору поред владиног кандидата и левичарског мађарског кандидата истакнут био још и српски левичарски кандидат. Владин кандидат био је државни школски надзорник г. М. Димитријевић. Сава Вуковић био је кандидат левичарски а г. др. Ст, Павловић од стране српске слободоумне народне странке. Ми ћемо избор тај да спроведемо и опишемо онако, како је све у истини било, па нека онда сваки пресуђује по том, ко је вера, кол' невера био! Ми ћемо да забележимо овде, ко су и какви су били при овом избору Срби бирачи, па да се према томе знамо у будуће равнати и владати. Да видимо дакле које и како је ко бирао. Ово су места и бирачи тог изборног среза били. Стара Паланка (Срби,) Нова и и Њемачка Паланка (Немци и Мађари), Товаришево (Срби), Обровац (Срби и Немци), Силбаш (Срби,) Параге (Срби), Бач (Несрби,) Селенча (Словаци,) Букин (Шокци и Немци), Пивнице (Срби и Словаци). Гајдобра (Немци), Плавна (Шокци,) Вајска (Шокци и Немци.) Бирача је уписано свега три иљаде и неколико преко три иљаде. Срба је око 200 више уписано. При избору гласало је свега 1710 бирача, 1247 гласали су за Вуковића, 274 за Павловића а 189 за Димитријевића. Сад да видимо како се до тог резултата дошло, шта се све радило и како је бирано.

Кад су у жупанији припреме за изборе одређиване, именито, кад је биран централни одбор, пописне комисије и изборна места кад су наређивана, тада су се заузимали Лаза Петровић и М. Николић из Товаришева, да изборно место буде Товаришево место Бача. То им се и учини али под ту цену, да бирају десничара, а они између предложених неколико Срба десничара изјаве се и — као што они веле — даду реч за Милоша Димитријевића. Они су том изјавом и задатом речи својом учинили поглавиту погрешку ту, што се нису, пре него што су се изјавили, са другом браћом па и са самом нашом странком договорили и споразумели, а грешили су даље и у том, што су тели да вежу и бираче и целу странку за казук њиове задата речи.

Да су се најпре у споразумљење ставили, то би можда се истако био један од осталих предложених им људи, против којих неби ни влада била а и ми неби се толико противили, и ако су другог политичног начела, шта више можда би морално подупирали њиов избор, једнога н. пр. за то, што би нам на мађарском сабору у нашим црквеним аутономним стварима добро дошао био, а другога опет за то, што је показао већ у више прилика, да не извршује и неслуша слепо владину вољу и ћуд, ма да се рачуна међу десничаре, а и иначе је човек посве независан, па кадар а и вољан за своје уверење и за српске ствари отпрто стати на браник. Али кад није тако, него је реч без договора заложена била за Димитријевића; то нисмо никако могли, при том зажмирити и ствар тако напустити, јер нам је више до ствари, него до личности и до заложене речи било. Реч су у том могли дати појединих, али су је могли дати само у своје, никако пак у име других бирача, а најмање у име странке целе, која у Милошу Димитријевићу може да поштује и да уважава добра и вешта званичника, а Србина, у колико то сме званичник да буде, али никако у њему неимасмо те гаранције, да би и тео и смео влади рећи и за реч своју стати у нашим било политичним било црквено-народним стварма. С тога дакле, што г. Милош Димитријевић по положају и звању своме не може да никако одговори програму на конференцији у Бечкереку и Сомбору усвојеном, и то ни у ком по-

---

Завода оваких има приватних и државних, и стоји родитељима на вољи де хоће да дете преда. У приватним се плаћа много. а у државним значајно мање.

6. Заводи за неваљалу децу. (Besserungsanstalt)

У заводе за ону децу, која су се разним неваљалству одала, дотерају се — хтели родитељи ил не — она деца, која су већ какав преступ учинила, која су крала, од школе бегала и скитала се, или су непослушна и упорна. У ове се заводе примају деца, која су и млађа од 6 год. како мушка тако и женска, и то највише она, која су преко власти обележена као неваљала. Овака деца држе се у тим заводима све дотле, док се невиди, да су се сасвим поправила. Међу тим ако су доживила 16. ил 18. год., па се још поправила не су, тада се преместе у државни „Strafanstalt“ за одрасле, де више пута и за навек остану. Које дете у овај завод ступи, мора имати школску сведочбу, ако је дотле у школу ишло, да се зна шта је и какве је науке свршило затим се доноси општинска сведочба, да се зна какав је преступ учинило и каквог су му владања родитељи његови; на паслетку мора имати и лекарску сведочбу, да се види је ли дете телесно, а поглавито је ли душевно здраво. При отпуштању из завода овако се поступа: Ако се дете поправљати почело онда се отпусти сасвим, но се само из завода уклони и смести у разне општине код разних поседника, или занатлија, де мора као на неку пробу уз незнатну награду за неко време пробавити и радити. Управитељ завода води бригу и над овом децом, за то и путује годишње по двапут те обилази ову децу. Ако су се ова и после у служби или на занату отликовала и добро владала, тек им се онда даде сведочба и отпусте се са свим. Предавање у школи траје зими у обично време и пре и после подне, а лети од 6 до 12 сати пре подне, а предају се предмети, који и на обичној народној школи, само што најстарија деца у место ђимнастике екзецир уче, који се готово ни у чем не разликује, од обична војничка екзецира. Уз ове заводе постоји кројачки, обућарски и котаричарски занат, а и ратарство, па после подне она деца, која су се на занат одала морају под надзором занатлије радити, а ратари под надзором ратарске послове радити. Женска деца уче шити, кројити, плести, кувати, прати, у башти радити и т. д. Сво потребно одело добију деца у овом заводу.

У заводу овом дела управитељ с више учитеља с лекаром, више надзорника и надзорница за појединe занате и економску струку. Питомаца се обично налази у оваковом заводу у Брајнсдорфу до 300, међу којима је до 40 женских. Држава троши на овакове заводе годишње до 40.000 талира, а да би се потребни трошак лакше подмирио, плаћа сваки родитељ за дете, које овамо дође годишње 12 талира; ако ли је пак сирома онда ову своту мора дотична општина подмирити. У заводу овом добија свако дете јело и стан. За рану добивају највише леба и обична варива, а масла и меса врло ретко, јер ова друга рана се даје само оној деци, која су болешљива и слаба.

Да оваки заводи заиста држави и земљи користе види се отуда што по исказу дотичне управе од 100 отпуштених њи 90 сасвим се поправе и више се у завод невраћају.

Од ове врсте има овде још један ред завода, који се зову „Rettungshaus“ Разлика је између ова два завода та, што се у овај завод доводе она деца која су сирота, па родитељи не могу трошкове да сносе, као и она деца, која су родитељима својим непослушна, па их они сами у оваке заводе доводе.

(7. *Дечије баште* Kindergarten.)

Ови заводи су чисто приватне установе, које поједина друштва, или особе на допуштење варошког представништва заводити могу. У ове заводе примају се деца од 4 — 6 год. и мушка и женска, да се приправљају за обичну нар. школу. Главни предмет је овде наука гледања у свези с певањем, ђимнастиком и приповедањем. Осим тога деца уче разне лакше ручне послове, као плетење с шареном артијом, шарање разни фигура по избоденој артији и т. д.

Почем ово не су државне установе, то не су ни деца обвезана ове похађати, него се родитељима на вољу оставља, да децу у те заводе шаљу, за које месечно и неку одређену своту полагати морају. У овим баштама, као установитеља њиховог веје фреблов метод, де по највише женскиње децу занимају и уче.

Сви ови горенаведени заводи — осим дечијих вртова — удешени су сасвим по кроју семинара овдашњих. Они имају сви без разлике своју једну до две спаваће собе, у којима с питомцима свагда по један надзорник ноћива; затим имају собу за јело, за умивање, више соба за учење, зграде за турновање и т. д. Без изузетка све оваке наставне зграде су од најлепших здања у месту, де се налазе.

(Свршиће се).

СРПСКИ ЛЕТОПИС ЗА ГОД. 1870. И 1718.

Пре кратког времена угледа света „српски Летопис за годину 1870 и 1871.“ Један поглед на ову књигу „Летописа,“ коју је уредио Јован Бошковић, уверава нас, да му је садржај разнолик. Ту вам имаде чланака из историје народа нашег. Ту вам има и других научних чланака, пословица, библиографије. Ту вам је и лепа књижевност заступљена. Не осећамо се позвани, да ове чланке овде критички претресамо, то остављамо онима, који су стручњаци у овој или оној струци. Наша је намера, да обратимо пажњу ширег читалачког света на ову књигу летописа и нарочито на овај чланак: Извештај професора Гаврила Витковића о резултатима свога научног истраживања и прибирања грађе за историју српских пресељеника у средњој Угарској.

Читалачкој публици српској већ је познато, да је г. Гаврило Витковић, професор на гимназији београдској, ставио себи за задатак, да проучи и на свет изнесе историјски материјал за проучавање прошлости српских пресељеника у средњој Угарској. Он је већ изнео неке резултате тога свога истраживања у „Гласнику,“ којега издаје учено друштво у Београду. Један део од отих резултата износи и у поменутоме чланку, у коме показује: 1. Правни положај српских пресељеника према угарској краљевини. 2. Одношај народа према православној јерархији. У првом одељењу овога чланка износи он основе правном положају нашега народа у Угарској. Ту наводи уговор, што је цар Леополд 1. закључио са поглаварима нашег народа, који је написан и утврђен у тако званим народним привилегијама (повластицама.) Те наше повластице су у неким мађарским жупанијама већ биле признате и прогла-

гдеду, нити у политичном начелном нити у другом засебном народном питању, — с' тога морадосмо устати и изтаћи другога за кандидата нашег. Шта више, ми би смо били грешили, кад неби устали: да у том срезу где су Срби у већини, заступамо број народни положај и значај. А најпосље ми смо то и морали чинити, јер су нас на то баш и сами неки српски бирачи позвали; тако из Паланке сви Срби осим неколицине које ћемо касније да именце наведемо. Наш је дакле корак и поступак у том не само оправдан него и нуждан био. Што пак не бијаше успеха, то није кривица до нас, који смо за ствар радили, него до оних. који су кварили.

Ми смо већ навели, како су Л. П. и М. Н. успеху нашем са својом задатом и тврдо држаном речи шкодили; али иначе не можемо на њи бацати кривње никакве, шта више, они би још потпомогли нам у последњем часу нашу ствар, да је ствар само још до њи стајала, али је на жалост било ту других црних грешника, који су као Срби нама Србима избор нашег кандидата не само отештавали, него су га хотимице и недостојним начином спречавали, то неверијом, то опет насиљем и простачким нападањем. А реченој браћи Л. П-у и М. Н-у морамо овде у заслугу да споменемо и да упишемо то, што су имали ту намеру, да избором у Товаришеву, где су чисти скоро срби, осигурају избор Србина за посланика, и да у обште направе у том срезу већину српску, које је заиста и постигнуто поглавито трупом и настојањем Л. П-а. Имали су даље и ту намеру, да Србе у том срезу све у једно коло сведу и сложе, само су као што рекосмо, незгодно кадидацију у ту циљ били удесили. Прво дакле та њихова незгодна кадидација, против које смо ми били изазвани, да кандидујемо другог од српске народне слободоумне странке, а после и кандидација Саве Вуковића као левичара поцепала је Србе на три стране. Али при свем том бијаше у очи самог избора народног кандидата нашег изглед на успех и победу, јер српска Паланка сва, Силбаш, Обровац и Параге беху се изјавиле за народног кандидата, а број бирача је отуд преко 800. Најмањи је изглед имао на успех избора Вуковић, а највећи имао је владин кандидат Димитријевић. За Вуковића беше пре избора само део један нове и немачке Паланке, а 180 њемачких бирача бијаху за Димитријевића. Вуковић је имао за тим опет тако један незнатан део присталица у Товаришеву, а сво Товаришево преко 400 бирача било је за Димитријевића. За Вуковића био је јоште Бач и Букин, за Димитријевића Селенча и Пивнице. Друга места нису до избора имала отворене боје, а и на самом избору ни су млого ником ни помагали ни одмагали. Уза све то имали су званичници од жупана поруку, да гласају за владиног кандидата, и да несмију гласати а још мање радити за другог кандидата. Тако је стајало пред избор и још у очи самог избора.

На неколико дана пред избор позове депутација Паланачких Срба дра Ст. Павловића као кандидата свога да дође и да програм свој саопшти. Услед тога дошао је др Павловић у очи избора у Паланку, и ту је пред искупљеним бирачима српским свој програм разложио. Са Павловићем ишао је и сам Милетић и проф. Ђурђевић од народне странке из Новог Сада. На агенцији паланачкој дочекали су ји одборници са честитим кнезом паланачким, а бијаху се ту изкупили и Вуковићеви Немци у мађарским чакширама, на капама и калпацима придевене им пантлике са мађарским написом: живио Сава Вуковић. Међу њима један Србин — по имену Ника Стојаковић — Јегарац на зеленом ату бесном; он отрча изпред Новосађана у град у њемачку Паланку и даде абер тамо ко је све од народне странке дошо, те се то одма брзојавило и у Сомбор великом жупану.

Још је имао срца бесан јунак на зеленом хату и образа, те је изпред своје куће заједно са оцем, са старим Јегарцем гледао, како им се купе браћа у општинску кућу, да чују српског кандидата свога, и уверише се тада, да су сва браћа на окупу била, а да се недадоше завести ни заплашити њиовим претњама, да ће их гонити и на суду и код штедионице.

Аговање и зулумчарство Јегараца разбило се о свест српских паланчана. Заједно са Нићиним и Добрићем не могоше они у Паланки придобити Србина за своју ренегатску заставу, осим петорице или шесторице, који су због својих великих личних обвеза приморани били уз Јегарце да иду под њиову зелену заставу, али и данас ти још оплакују своју судбину, која их од браће одели и мед небрађу нагони. Но што немогоше учинити у Паланци дахе и спахије, то учинише на биралишту!

(Свршиће се.)

ХРВАТСКИ САБОР.

Седница држана 4. т. р. Јула 1872.

Галерије дубком су пуне опћинства.

За владиним столом начелници одсјека гг. *Прица и др. Мухић.*

Председник г. *Иван Мажуранић*, отвори седницу у 11 и ½сати и позове бележника, да прочита записник последње седнице.

Бележник *Јовановић* прочита записник.

Заст. *Брлић* приговара записнику, да има само у њега точно доћи успех гласовања, а ни пошто диалози, а друго да није председник предлагао бирање чланова у верификационални одбор, већ да је кућу на то позвао; зато нек се реч „предлагао“ замене с речју „позвао“.

Заст. *Рогулић* примјети, да је у записнику погрешно речено, да су чланови у одсеке били жребањем бирани; само у одборе бирало се је жребањем а у одсеке гласовањем. Пошто је записник тако поправљен, саопшти председник, да су се одбори конституирали и то *петиционални* изабрао је себи за председника великога жупана *Светозара Кушевића*, а за бележника *Мирка Хрвата*; *верификацијонални* за председника барона *Густава Прандауа*, за подпредседника витеза *Змајића*, а за бележника *Музлера*; напоследку *финансијални* за председника *Петра Хорвата*, за бележника *Бењоша Краљевића*.

Иза тога узе бележник читати приспеле на сабор списе.

Бански наместник Вакановић приопштава позивницу грофа Ед. Палфиа на сабор. Упућено на верификационални одбор.

Бански наместник приобштава, да ће владу заступати у сабору начелник одсека за правосуђе, г. Макса *Прица*.

Заст. др. *Маканец* тому приговара, да си неможе протумачити одношај народнога заступника и заступника владина; међу та два заступништва настаће не редко колизија. Жели, да г. Прица ил положи мандат или позове владу, да другога свога заступника именује. (Живио!)

Живковић мисли, да се могу ова два заступства сложити, јер то бива у многим државама а најпосле у Угарској, да су скоро сви министри народни заступници. Припис владин примљен је на знање.

Бележник чита представку вараждинске жупаније, да се наиме понови реамбулација међу Штајерском и Хрватском. Некоји заступници предлагаху, да се та представка нечита него једноставно уручи петиционалном одбору, но заст. П. Хорват тому се противи и захтева, да се чита, јер је важна; дочим Антолек мисли, да се преда петиционалном обору. Примљено.

Бански намјестник предлаже основу о пољском редарству. Упућено на одсеке.

Бележник Габор *Киш* чита одговор владе на интерпелацију стављену у 78. саборској седници држаној дне 29. новембра 1870. у предмету *Слања.*

Мирко Хрват. Ја би молио г. бележника, да други пут изволи пре седнице списе прегледати, да знаде садржај саобштити. (Гласови: Тако је обичај био).

Заст. др. *Брлић.* До сада је био обичај, да је влада на интерпелације устмено давала одговор по свом заступнику. То је дакле против реда учињено, што влада писмено одговара. Зато би ја предложио, да се уступи г, заступнику владе.

Прица (багателно и обесно). Влади просто стоји, да на интерпелације одговара писмено или устмено, тај обичај влада у свима парламентима, дакле је влада могла на ову интерпелацију и писмено одговорити.

Шпун: Неразумем зашто је онда заступник владе овде, ако нам влада шаље писмени одговор, онда нетреба заступника владе. (Смеј).

Предлог земаљске владе у погледу преинаке §, 12. чл. 40. о умножењу домобрански баталијона у бојном континтенту и т. д.

Председник пита, да ли жели кућа да се сада ти чланци читају или да се закаже једна седница, у којој ће се сви дотични чланци прочитати. Заступник *Брлић* предлаже да се за читање свију законски чланака определи посебна седница. Примљено.

Влада одговара на представку о грађењу алфелдско-речке, осечко-речке и осечко-сисачке жељезнице.

Пошто се на предлог заст. *Јакића* одговор читао, пита председник, да ли ће ово ићи у текући одбор или петиционални.

Заст. *Јакић* жели, да иде на одбор технички.

Заст. *Живковић* примечава да није петиционале нога одбора дужност решавати оне предлоге, која је надлежан решити, већ и друге. Петиционални одбор да мора ставити предлог у којем начелу има кућа што сходним учинити, он приправља сабору све предмете; с тода нека се упуте на петиционални одбор.

Заст. *Брлић* неслаже се с предлогом г. Живковића, већ подупире предлог Јакића. На петиционални одбор спадају само прошње а ови предмети да изискују посебан одбор. У одбор за овај предмет предлаже да се изабере седам лица.

Председник пита сабор, који ће од ова два предлога усвојити: Брлићев, или Живковићев. Прелог Брлићев примила је кућа огромном већином.

Влада приобћује, да је обустала од грађења моста код Гаспараца.

Заст. *Јакић* вели, да би влада била уместније учинила, да стави трошак у своје време у буџет, а сабор да неможе дозначивати своте; зато нека се врати влади — Примљено.

Влада јавља, да није доселе могла успети, да се реке Сава и Драва, затим пруга од Сења до Реке ставе у заједничку државну управу, т. ј, да се државнима прогласе. Стога предлаже да то питање настоји уредити регниколарна депутација.

Јакић мисли, да се то уручи регниколарној депутацији, Змајић да то узме за сада сабор само на знање, Маканец да се по §. 25. упути на одсјеке; Живковић хоће или одсецима или жељезничкому одбору: Црнадак на одсјеке. М. Хрват на регниколарну депутацију. Шпун вели да регниколарна депутација мора бити излив мнења целога сабора, с тога подупире предлог дра. Маканца.

Јосиповић вели: будућ необстоји регниколарна депутација, то подупирем предлог дра. Маканца.

Кршњави вели, да поводом тим, прво што није у нагодби јасно то питање о државним ријекама и пругама решено, а друго што су многе жупаније представкама се обраћале на високу земаљску владу, обратила се је она на угарско министарство, неби ли ту ствар решила путем обострани повјеренства, но ни тим се није путем постигло повољно ријешење, пека је дакле потреба, да ту веома важну ствар што корисније по нашу домовину реши регниколарна депутација, но се за то изискује свестранота уважења, с тога је за то, да се упути на одсјеке. На то изјави заст. *Јакић* да узима натраг свој предлог и пристаје уз Кршњавијев.

Др. Брлић налази повод у овој изјави Кршњавијевој ставити нов предлог, наиме да се од владе потраже сви дотични списи, пошто сама влада ствар ту није разјаснила да сабор узмогне према томе сходно одредити.

Заст. П. *Хрват* је за предлог Брлићев, спојен с предлогом Кршњавија, јер се незна, о којим се пругама и рекама ради.

Др. *Маканец* жели, да се поишту сви списи од владе и да се уруче одсецима. (Гласови с десна: прима се.)

Заст. *Брлић* одговара, да немогу сви одсјеци имати све оригиналне списе, а будућност да ће показати нужду посебнога одбора. Понавља свој пређашњи предлог.

Председник, позове кућу, да већа о предлозима. Примљен огромном већином (сва десница) предлог г. дра Маканца.

Бележник, чита припис владин гледе раздељења земаљских, котарских пруга.

Живковић говори за то, да се даде оном одбору од 7. лица. И Змајић је за то, пошто др. Рачки захтева, да влада преко свога заступника разјасни ову ствар. *Прица* одговара, да неможе влада одговорити, јер то питање није на дневном реду (!!) При гласању примљен је предлог Живковићев огромном већином.

Влада доставља за проглашење сабору заједничке чланке 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. и 15. — Прочитаће се у опредељеној седници.

Влада предлаже сабору за год. 1872. о земаљским закладама.

Заст. *Прица* хоће да се најпре штампа и раздели међу чланове, па да онда дође на дневни ред. Кућа га подупире.

Заст. *Јурковић* предлаже напротив, да се нештампа, јер се досад није никада штампао (*Хрвојић* довикује лагано, да га је 1870 г. сам Јурковић дао штампати а сад је заборавио), зато да се и сад нештампа, него остави за онај одбор, који ће сабор изабрати за земаљски прорачун.

Пошто је још заступ. Маканец подупро предлог Прицин, прима га кућа великом већином.

Влада предлаже све списе у погледу властништва јамничке киселице, са запечаћеним мњењем вештака и предлаже, да сабор одреди сходно. У подужој дебати изтакла су се два предлога; један, да се штампа дотична парница и раздели међу чланове, а други да се предаду сви ти списи јуридичком вештачком одбору. При гласању примљен је овај последњи Мразовићев предлог огромном већином и закључено подједнако да има се састојати из 5 лица.

Чита се представка речке жупаније, да се устроји *посебна поморска област за хрватско приморје.* — *Живковић* пита, ко ју подупире, на што се дигну сви заступници нар. странке. Уступа се петиц. одбору.

шене. Но за љубав Мађарима, који признаше у прагматичкој санкцији нераздељивост земаља аустро-угарске круне, утелове се потиске и поморишке српске војничке крајине круни св. Стевана, и не уведу се привилегије српске у живот. Народ српски је и иначе злостављен бивао и за то је на више крајева и оружја се лаћао, бунио се. Карло VI., тадањи цар аустријски и краљ угарски, изда протекцијоно писмо и заштитну диплому, у којима Србима многа лепа обећања учини, но која као обично, никада нису испуњена. Ни народ није тим обећањима веровао, па је на све стране устао на оружје под Пером Сегединцем. Овај устанак би осујећен издајством митрополита Вићентија Јовановића и Пера паде као мученик, као жртва тога издајства.

Из овог што до сад наведосмо, види се већ, да је материјал, којега је г. Бошковић прикупљао и за ширу публику интересантан. Наводи г. Витковића о Пери Сегединцу у толико су занимљивији, што он износи и једно писмо, којега је тај дични Србин писао савету будимском.

Даље наводи г. Витковић списе из будимске архиве, у којима се говори о народном сабору и о епархијским скупштинама. Он наводи: списак имена посланика народних на сабору од 1726. г., писмо митрополита Мојсија Петровића, које је писао из Беча 1729. Будимцима, и из ког се види, да захтеви поменутога сабора нису одобрени, одговор честитих Будимаца митрополиту, из кога се види свест будимских Срба, који с челичним постојанством бране народна права и свом црквеном поглавару изјављују отворено и достојанствено: „неможемо по себе ништа учинити, докле опште народни сабор не буде“. А то су за то рекли, јер се искало, да се у неким народним стварима изјасне, наиме, да ли би пристали на то, да место народног сабора буде неки народни савет, који би се састојао из свештеника, војника и званичника, па да тај с митрополитом народне ствари решава. Така је установа, разуме се, влади у прилог ишла, јер је лакше с појединим лицима, с „нотабилитетима“ на крај изаћи, него ли са целим сабором и народом.

Коме да овде не падне на памет сличан догађај из новије повеснице нашег овостраног народа? Није ли и 1861. год., кад се хтела да укине војводина, путовао по народу нашем један повереник владин, Сен Кантен, па је питао, шта народ у том обзиру жели, а са свију страна је добио једногласни одговор, да у том питању може само сабор народни решавати.

А намера владина, да са саветом с „нотабилитетима“ ради и планове своје извршује, не опомиње ли нас она на зимушњи поступак грофа Лоњаја, који је дозвао неке наше „нотабилитете“, да их пита, шта да ради у ствари нашег народног сабора?

Као што у наше време Новосађани, новосадска црквена општина предњачи у обрани права народних, тако у прошлом веку, у добу о коме говоримо, Будимлије беху први на бранику, када треба бранити права народна, када треба израза дати жељама народним. То се види већ из одговора, којега горе наведосмо, то се види и иначе, јер није прошао скоро ни један важнији догађај, ни један сабор народни, да Будимлије нису подстакле које опште народно питање, да нису с којом опште народном жељом пред митрополита и сабор изашли.

Да је у овом питању и остали народ мислио као Будимци, види се отуд, што је влада одустала од своје поменуте намере, па је у мају 1730. сазвала сабор народни у Београд. Осим овог сабора држани су још сабори и 1716., 1719. и 1723. г.

Г. 1730. умре митрополит Мојсије. Сабор који у то време још на окупу беше, избере за администратора архијепископије владику темишварског *Николу Димитријевића.* Но остале владике не хтедоше слушати га но одлажаху у Беч, да тамо противу администратора а за себе раде.

Г. Витковић саопштава писмо поменутог администратора, из ког се види, како су се рђаво владали архијереји за време упражњене столице митрополитске.

Па ко се у ово доба, које је налик времену, у ком ми живимо, највише заузима за народне ствари? Ко подржава свест народну, да не заспи? Ко предњачи у отпору противу владика и свакога, који хоће да крњи права народна? А ко ће други бити него — Будимци! Они на све стране писаху писма, у којима се жале на пустош владичку и заузимају се за друге народне послове.

Из неких од отих писама види се, да ја тада митрополит за живота свога одређивао себи администратора, кога је још народни сабор потврђивао.

Из тих писама види се, да су владике на више страна држале партикуларне саборе, али народ није хтео да долази у њих, јер није хтео, да потпомаже владике, који су те саборе из себичних цели сазивали.

Општи народни сабор истина буде сазван али није изабран онај, кога је народ хтео, није постао митрополит честити Никола Димитријевић, него љубимац бечке господе, злосретни *Вићентије Јовановић*, који је у напред обрекао, да ће српски народ поунијатити и да ће од поунијаћених Срба „начинити подложнике пропалој мађарској аристократији.“

Но има међу списима, које г. Витковић износи, и таких, из којих се види, да су у прошлом веку бирале епархијске скупштине — владике. Таки је случај бар био у дијецези — будимској. Заступници, на епархијској скупштини, скупљени, 30. јуна 1728. год. шиљу представку митрополиту Мојсеју Петровићу, у којој међу осталим веле; „За сију епархију да преосвештени господин наш изберет вредни и достојни, којего будет његово преосвештенство ктело троицу честњејши и *нам народу да предложит, којего ми Христијани обшто будемо промотрили*, и изабрати са благословенијем ва преосвештенога господина и архијепископа и митрополита, *тогда и ми од оних јединаго*, којега наш премилостиви господ Бог дарујет и дух Свети наставит са благословенијем преосвештенога господина буде се поставити, *обште народно милотивне*, како ва болше оному сабору и обштинском докоњену са печати и рукоподписи хоћемо Сведетелствија предложити по реду од места како последујет.“

Но има и други документ, из ког се види, да је будимска епархија год. 1748. сама, без кандидације митрополитове, изабрала за владику калуђера Дијонисију Новаковића, који је од дуже времена живео у Будиму и ту био учитељ и проповедник.

Год. 1749. беше сабор и синод, и овај мораде признати поменутога Дијонисију за будимског владику.

Г. 1790. посланици будимске епархије, поднесоше темишварском сабору преставку, у којој искаху за свога владику Мојсија Васиљевића, архимандрита мегићког, који од поменутог сабора и изабран буде.

Ето то је један део онога, што г. Витковић у „Летопису за г. 1871. и 1872.“ о нашем овостраном народу на видик износи. Ко хоће, да о свему томе још опширније чита, ко хоће наиме да проучи оне списе и писма, која г. Витковић наводи, тај нека не пожали једне форинте, па нека си набави поменути Летопис. То у толико пре треба да учини, што у тој књизи има, као што у почетку рекосмо, још и других чланака, из којих се честити читалац може многоме корисном научити. (С).

Речка жупанија тражи, да заједничко министарство за комуникације даде подпору за грађење пруге од црнога Луга до Презида. Упућено на петициони одбор. *Молбе узника* судбени столова загребачког и крижевачког, да им се повисе плате, упућене су на петициони одбор.

ГЛАВНА СКУПШТИНА ВАРОШКОГ ОПШТИНСТВА

У НОВОМЕ САДУ.

У пређашњи четвртак и петак држана је редовна месечна скупштина општинства вароши Новога Сада, која је доста значајна била како са важности предмета, који су у њојзи предузимани, тако и због живе и доста пута жестоке дебате, којом су некоји предмети расправљани. У опште може се рећи, да у новоме представничком телу варошком саветовање много живље и жесточије, али уједно и далеко спорије иде него што је до сад било, пошто су установом „вирилаца“ у представништво ушли разни хетерогени елементи, те је тиме саветовањо јако отештано. Од предмета, који су на овој скупштини расправљани овде ћемо као обичо споменути само оне, који су важнији.

На дневном је реду на прво место стављен био отпис министра унутрашних дела, којим одговара на телеграфску жалбу већине представништва против незаконитости, што су од стране вел. жупана чињене приликом рестаурације магистрата. Министар у своме отпису каже: да се из извештаја, што му га је вел. жипан поднео, као и из рестаурационог записника уверио, да је цела рестаурација законито обављена и за то враћа жалбу натраг. Овај је отпис изазвао дугу и жестоку дебату, и најпосле је са 32 против 20 гласова решено, да се на тај отпис одговори представком једном и у тој представци да се, што се разлога тиче, само позове на представку односно жалбу, која је још у скупштини од 7 јуна закључена, и ради које је изаслан одбор да је сачини.

Прочитан је отпис министра унутрашњих дела, којим после више пута поновљених представака одобрава решење овога општинства од 4. маја 1871. године, да се дрv Светозару Милетићу као негдашњем градоначелнику новосадском изда она плата, која му припада за оно време, кад је под комесарством Астовим са градоначелништва био суспендован. Овај је отпис уступљен правном одбору, да даде мњење, од кога да се потражи накнада за тај издатак, да ли од владе непосредно или од њезиног тадашњег повереника; а уједно је поменуто издавање упућено на благајну.

Градоначелник је поднео извештај о стању вароши у опште, из ког се извештаја види, да је здравствено стање у вароши повољно и осим обичних грозница, које се периодично у ово доба године појављују, нема никаквих других болести у вароши; поплаве је са варошких земаља прилично нестало, изгледи су за жетву у средњу руку; трговина и обрт су које због оскудице новчане, које због рђавог саобраштаја и најпосле због многих фалимента у последње време много претрпила и кредит је потрешен, но сад су већ бољи изгледи.

Варошки фискал поднео је извештај о стању варошких парница, и том је приликом решено, да градоначелник отиде у Пешту, а по потреби и у Беч и постара се, да би се већ одобрени зајам од 200.000 фор. што скорије могао подићи, како би се избегле некоје ексекуције, које овој вароши због мањих дугова прете.

У настављеној главној скупштини у петак пре свега је интерпеловао др. Милетић градоначелника у ствари архимандрита Пелагића, којег је варошка власт принудила да се удали из вароши, да ли је градоначелник или ко други издао ту наредбу, да се Пелагић има из вароши уклонити, пошто је он имао редован путни лист, те по праву, које странци уживају, не може му се ускратити становање у овој вароши. На ово је градоначелник одговорио, да административне наредбе не спадају у делокруг главне скупштине, те по томе се он не сматра да је дужан на ту интерпелацију одговорити, тим мање, што Пелагићу остаје просто, ако се нашао увређен, лека потражити. Милетић је изјавио на то, да с овим одговором није задовољан, него задржава себи право у тој ствари засебан предлог поднети, пошто држи, да је овде лична слобода повређена.

Некоји закупници варошких земаља, којима је земља водом потопљена, поднели су молбу, да им се саразмерно опрости аренда од потопљених земаља. Ова је молба упућена економском одбору, да он ту ствар испита, па заједно са правним одбором своје мњење поднесе ванредној скупштини, која ће се за кратко време ради некојих хитних послова сазвати.

Градоначелник је поднео слупштини извештај о досадањем раду у погледу осветљења вароши с гасом. И ова је ствар упућена економском одбору да своје мњење и предлог ванредној скупштини поднесе.

На предлог магистрата решено је, да се ради расчишћења заостатака установи привремено место једног ликвидатора са дневницама од 2 фор, и да се на то место распише стечај, а избор магистрату да се остави.

Исто је тако на предлог магистрата решено, да се ђубре између насапа и шеталишта више не просипа, него да се то место дрвима засади, а у свакој четврти вароши да се одреди једно место за стоваривање ђубрета.

Учитељу на римокатоличкој основној школи Јосифу Хенглу повишена је пензија на 500 фор. и то једногласним закључком скупштине.

Ђока А, Поповић трговац из Панчева, примљен је за становника новосадског.

Одбор, што је из главне скупштине од 7. јуна изаслан, да сачини представку односно жалбу против незаконитости, које су приликом рестаурације нарочито при избору градоначелника чињене, поднео је сачињену представку, која је усвојена, и решено је, да се министру унутрашњих дела пошаље.

Др. Јован Суботић поднео је извештај, да је са К. Радуловићем од одбора ради ерарijалног зајма био изаслан у Будим-Пешту, и предали су министру финансије потписане дужничке изјаве, којима изјављују, да су војни зајам са 7% на 22 године дигнути и тиме ерарijални дуг исплатити. Министар је захтевао, да се ти потписи аутентикују и то на једној изјави, да ће ма у другој линији обвезу за тај амортизациони зајам на себе примити; а он ће од своје стране постарати се, да дужници новаца добију, и обуставиће ексекуције код оних, који су изјаву потписали; у осталом обећао је, да ће и писмен одговор на варош послати. Извештај је овај узела скупштина на знање и упутила је ту ствар на мњење одбору за ерарски зајам, да поднесе извештај и предлог ванредној скупштини, која ће се за кратко време сазвати. **(В.)**

ОДПИС ПРЕУЗВИШЕНОГ Г. АДМИНИСТРАТОРА ПАТРИЈАРШИЈЕ.

I. Одпис којим се нар. сабор од г. 1869. разпушта и нов за 6. (18.) авг. сазива.

Ваше Високопреосвештенство! Његово цесарско и краљ. апост. Велич. изволело је највишим решењем од 29. марта т. г. милостивијеше наредити, да се највишим решењем од 24. априла 1869. г. у Карловце сазван, засад пак одгођени српско-народни црквени сабор посреством мене распусти, и да се по изборном реду, највишим решењем од 29. маја 1871. год. потврђеном, вов српско-народни црквени сабор на дан осамнајсти (шести) месеца августа, ове године у Карловце такођер чрез мене сазове, који ће сабор, пре свега у присуству касније од Њ. Величества наименовати се имајућег краљевског комисара по дасадашњим начину избор карловачког аријепископа, митрополита и српског патријарха обавити, резултат избора путем краљевског комисара високочајеш месту поднети, а после евентуално и друге послове, имено пак недокончане саборске операте свршити.

У смислу дакле највишег овог решења мени високим президијалним дописом господина краљ. унг. министра култуса и јавне наставе од 11. априла т. г. 7-о 455. саопштеног, одгођени српско-народни црквени сабор настојећим распуштам, и нов сабор на дан осамнајсти (шести) идућег месеца августа ове године, лицем на празник Преображења у сремске Карловце сазивам, уједно пак Високопреосвештенство Ваше са званичном пристојношћу умољавам, да за нов овај сабор избор заступника од свештеничког и световног реда, који се по потвђеном највишим решењем од 29. маја 1871 године, изборном реду. одавде вама под 31. маја, т. г. ч. 382. саопштеном, предузети има, по изборним срезовима наредити, за обављање истог избора у смислу §. 11. изборног реда поразумно са административним одбором тамошње дијецезе дан определите и својим начином како дотичне прквене општине, да бираче на изборно место среза свога благовремено отправе, тако и изборне одборе упутите, да изабране заступнике пре 18. (6.) августа т. г. као дана отварања самог сабора, имено пак 16. (4.) августа ове год. снабдјевене по гласу §. 30. изборног реда са једним примерком изборног записника, као вјеродајницом овамо у Карловце пошаљу, имајући име и карактер ових вама одма јавити, како би ви опет мени то благовремено до знања ставити могли.

У Карловцима 15. јунија 1872.

ДОПИСИ.

Из **Загреба** 22 јуна. Знам да ће наш читајући свет највише занимати данас то питање, шта наши народни заступници на сабору Троједнице раде, какво становиште они данас у обрану своји народни права заузимају, еда л' ће од њиова рада и по народ што добра бити? — Предпостављајући да ће одговор на ова питања у нешто ствар осветлити, те ће и народ знати шта у данашњим тешким околностима има од рада своји с таким пожртвовањем изабрани посланика очекивати, хоћу да вам и одовуд неку верну црту нашег сабора насликам.

Наши народни заступници, особито наши дојакошњи прваци народни ставили су се данас строго на поље опортунитета, и ради су да неким споразумљењем с противном странком удесе свој рад саборски из ког би ако не друга благодет оно бар та поникла, што би се може бити данашња влада поред данашњег споразумљења, морала одстранити и друга смешана из народног и противног живља саставила и на чело ставила; но у колико ће се та намера њиова остварити, може се већ из дојакошњег прецеденса и данашње кобне ситуације наши заступника у сабору предвидити.

Господари данашње ситуације јесу фактично они, којима никакав бољак народа нашег у рачун не иде, — који измајсторисаном већином владају над нашом народном странком, те испод јапунцета удешавају ствар и плету нове и тешке замке нашем народу. — Бадава што наши народњаци пружају данас руку својим противницима, кад једна страна другој неверује. — Народна странка хоће и ваља да има јемства за даљи рад свој — јер без тога биће им ово данашње попуштање на велику срамоту а народу самом од велике штете — јер се бојати морамо, да тим великим попуштањем наши првака и наши заступника, неће се смутити и забунити ова дојакошња чиста свест народна — а то би био већи губитак него онај добит, што га народњаци наши од противника своји очекују. Противници пак иду само за тим да се избор делегација и регниколарне депутације обави, пак онда им не ће бити нуждан сабор.

Поред свег дакле привидног споразумљења стоји и једна и друга страна у противним тежњама као и досад. Видићемо која ће коју надмудрити.

Наши народни заступници ваља пре свега да траже довољна јемства за даљи развитак нашег народњег живља, за остварење наши народни жеља, за које се толико година, па и сад при последњем избору борисмо — иначе ако тог не добију боље да се с чашћу и поносом врате својим бирачима — те даљој судби и времену своју и народа свог најсветију ствар преоставе, него да својом меканом и попустљивом операцијом можда и сами дубље народу свом рану ископају. —

Без правог дакле јемства од стране владе неби се никојим начином наши заступници смели у избор делегација — за чим је Мађарима највише стало упустити, ако нису ради свој образ, своје име пред народом својим, у ком је још дух будан, окаљати. — То јемство било би у том, *да цар прије свега на адресу по вољи народа одговори, да се за тим одма садања влада по вољи народа измени, да се народу зајамчи, нашој земљи, нашем народу одговарајућа ревизија нагоде.*

Без тих увета несмеду се наши народњаци ни под коју цену у даљи рад а најмање у избор делегације упуштати, иначе су све наши заступници на коцку метли и себе и народ свој на милост и немилост предали својим противницима, а те пужде вала у народу нашем још није.

Доста да су онако с великим својим и своји бирача понижењем прешли преко онако скандалозни избора, и при верификацији зажмурили што је заиста грех вапијући, на небо, као што наш дични и честити др. Маканец рече — слава му! — Сад ваља добро очи да отворе, шта им радити ваља, да их народна клетва не стигне. — И попуштање има своје границе — па даље не. — Није доста што противна странка пристаје да се пре адреса сврши и да се у сабору прочита, пак онда одма да се избори делегација обаве. — Знају то добро противници, као велики и вешти мајстори у свима махинацијама да се на адресу може одговорити кад и како се хоће. — За то позор народњаци! — Јамства прво за своја права и свог народа свету ствар!

Да наши противници поред свог помирљивог духа кувају у кујни мефиста горку попару народу и да мефисто и роми заједнички о том раде да се народна странка обмане, о томе нема сумње, а за доказ како они са својом кликом о помирљивом и споразумном раду народњем мисле нека увери сваког најновији фамозни акт њиове љубави братске: кад је г. Мразовић у смешаном одбору изразио жељу народне странке, да се они не ће упуштати пре у избор делегација, док не добију каквог таквог јемства, а то би било у том, да цар предложи сабору мађарском да овај призна ревизију нагоде по жељи народне странке. Ова изјава покрену жуч у противном табору, — јавише брже боље то страшно, то дрзовито потраживање народне странке, и ту ноћ већ 21. јуна стиже од грофа Лоњаја брзојавни налог на кр. повереника, да има одма али одма сабор — тај толико попустљиви распустити — и једва г. Живковићу пође за руком да надбискупа увери да народна странка није тако опака — но да је она данас блага као јагње и да ће све чинити што господари буду хтели, те тако сабор има данас свој живот мудрости Живковића и благости Михаловића захвалити. — Чему се дакле наша народна странка од свог попуштања, чему народ наш од рада своји заступника има надати, — гди је така силна пресија, — стоје л' ту наши заступници као народни, које је народ изабрао да мушки његова права бране, или стоје по нужди, да из милости наши душмана неку корицу худа леба за кукавни народ свој испросе. — Нека суде о том сами заступници али и народ ће добро судити знати. —

Наши народни заступници стоје данас у процепу, противници наши употребљују их за то, да њима своје намере постигну и тиме као неку санкију и приволу народну добију; а ко то још из наведеног чина не увиђа, да је тако и да наша народна странка у овом процепу само измолити али израдити ништа неможе, тај невиди далеко. —

Овакови неповољни положај наше странке народне, особито непрестана претња с распустом сабора огорчила је многе народне заступнике те су се неки с пуним основом решили таквог саборисања, гди свака жеља, сваки рад народни зависи од воље наши противника, чабајисати се. —

Овако вам од прилике стоје наши народњаци са својим радом — видићемо хоћел' имати по народ благодетни сљеди. — Мудрост и одважност наши народни заступника решиће скоро то заплетено живјете. —

⊙ **Из старо-кањижког изборног среза.** Избор посланика у срезу старо-кањижком обављен је 26. о. м. као и на други мести жупаније бачке. Кандидата смо имали три, и то: Јосифа Тота од крајње левице, Фрању Хооша од средње левице и гр. Гед. Радају као десничара. Срби пак хтели су истаћи од своје стране г. др. Мил. Татића, али видећи, да ако кандидују Србина, врло би лако могао испасти десничар и то гр. Радаја, сложе се са левицом, те тако нисмо ни кандидовали г. др. Мил. Татића, ма да смо правили барјаке и плакате, али за љубав начела морало је тако да буде. Првог гласања није имао ни један апсолутну већину и тако се дваред гласало. Првог гласања имао је Јос. Тот 424 гласа, гр. Радаја 421., а Фр. Хоош 217., и тако Хоош од другог гласања одпадне. Борба је била жестока између Јос. Тота и гр. Радаје, ма да су овог последњег воће свакојаки начин употребљавали само да протуре гр. Радају. Странци су му припадали сами католички плебаноши, учитељи и Чивути, који никакова поверења у народу немају. Друго гласање почело је у 9 сахи у вече и трајало је до 8 сати изјутра. Десничари су с новцем и претњом почели радити, а највећи им је труд био, да Србе задобију за гр. Радају; али Срби челичног карактера, нису се бојали ни њихове претње, нити су хтели новац примати, да за десницу гласају. Воће десничарске, видећи око поноћи, да ће пропасти, хтели су да употребе прилику, и да избор обуставе, зато: што је Куглић, аћански католички учитељ (кортеш десничарски), довео два мађарска простака десничара, с тим изразом пред изборну комисију: Ова два бирача хтела је левица да подкупи, да на левицу гласају. Председник стане испитивати људе, на то устане адв. Мих. Шимоњи, повер. левице и рекне председнику: да задржи исте људе донде, док се избор необави и да их преда ред. изтражном суду, па ће суд извидити, шта је у ствари, а избор, вели, ваља даље продужити; иначе ако не — треба вођу, који је људе довео, по закону казнити, јер избор оће да обустави тим начином. Доведена два простака са Куглићем чувши те речи, одма с места се удале, и видећи, да ту нема шале, него да се озбиљно иште затвор, донде, док се цела ствар не извиди, рекоше комисији за оруђе употребљена два бирача, да незнају о читавој ствари ништа, и тако се избор продужи. Да се левичари неодапреше, и да нису ревносне и ваљане воће имали, избор би се обуставио до бољи времена за десничарску странку. У току избора дође Куглић и изјави комисији, да није било ништа у ствари истина, што је пре говорено. Срби су другог гласања врло сложни били сви за Јос. Тота, и милина је била видети све Србе, како су се заузели за левицу, а особито су се одликовали мартоношки Срби, и то за то, што су листом сви за Тота гласали, осим једног и....., стр. Младена Бакалића, општ. благајника, који је за Радаја гласао. Узрока томе неможемо наћи, осим ако то не би био, што се говори, да хоће опет благајником да постане, мислећи, да ће тако мартоношки кат. плебаношу Ст. Хабраму угодити, те да ће га са његовом поповско-мађарском странком поново изабрати за благајника; за Мартоношанима долазили су молски Срби под вођењем Ст. Матића и Симе Берића. Обојица су се здраво заузимали у Молу за крајњег левичара Ј. Тота, но и ту је било који се одцепише од своје рођене браће Срба. Њих једно 12. на броју; а особито се међу њима одликовао Љуба Каракаш, комесар, и још три четири Каракаша, који су за Радају гласали, Сима Каракаш бележник другог гласања није гласао, премда је све до ујутру тамо био: — и Шандорски Срби су се пробудили из сна, у ком су досад боравили и заиста оправдали да су Срби и то прави и свесни Срби. Ово се све има захвалити Лази Поповићу учитељу, који се јако заузео за левицу (ма да га је Суботички срезки судац Јаша Милашин на дан избора цитирао;) — изпратио је своју браћу, када су пошли на биралиште а он оде у Субатицу срезком суду на позив. У Суботици седне на жељезницу и дође до Хоргоша, а одавде пак на кола и тај дан је био у 5. сати п. подне на биралишту. Срби су га врло одушевљено дочекали. Он је засведочио десничарима да се Србин неда заплашити од никоје власти на свету, и да неће одступити од своји слободни начела ни пошто: — као што се свугде нађе тако се и из Шандора нашло Срба што гласаше за Радају и то њи 7. (баш чивутски број) а наиме; Сима Поповић, бележник. — Исти је само 6 Срба придобио за десницу а он је био 7.; барем садз ће сазнати Срби, ко је прави пријатељ и ко води правим путем, и дали су ти 20 Срба десничара прави Срби, или ти остали 420 Срба левичара и то јоште крајњих левичара: — И тако после жестоке борбе, која је трајала 20 сати. у осам сати ујутру изјави подпредседник (јер је председник добио грозницу по свој прилици зато, што је видео да ће гр, Радаји пасти) да је Тот са 545 гласа против гр. Радаје, који је 371 имао, дакле са већином од 174. за посланика за овај срез изабран.

Одушевљење је велико било, и радост је владала међу народом: Ј. Тот на позив бирача дође на место бирања, захвали се на указаном му поверењу, које ће гледати да на сабору оправда; а особито Србима се захвали велећи, да ће гледати да у току те три године српски научи; и кад изтече време мандату да нам српским језиком рачун положи о свом саборском делању; за тим се народ мало по мало враћо кући викајући живела ле-

ИДЕ ДОДАТАК

Додатак броју 75. „Заставе.“

вица! живео Јосиф Тот, посланик. Чујемо да је десничарски вођа Сердахељи протест уложио, за узрок наводећи пресију, као бајаги да је левица народ заваравала. Не знам ко је хтео за новце да купује гласове: левичари или десничари? — та зар није била изборна комисија из самих десничара? којим начином су могли левичари пресију чинити на десницу? Све, што је десница радила, оће сада на левицу да баци, али се ми то га небојимо; — Из свега овог гр. Радаја може себи ову лекцију узети: прво како плебаноши и воће десничарске, а то су све сами њини попови, а наиме: Ст. Хабраш, мартоношки, М. Варга, Молски, и Ш. Аћанскихплебаноши све највећи Србождери и непријатељи Срба у овом срезу никаква поверења немају, и врло је умесно и добро један вармеђаш приметио: „да за кога се кат. плебеноши и учитељи овога среза заузму, тај мора пасти, па ма био ко, а не гр. Радаја,“ јер се ово у више прилика засведочило у овом срезу. — А гр. Радаја небио се повести за њиним поповима па се неби бламирао пред светом: г. гроф је мислио, да је у овом срезу *народ* католички поп, и да и нема друге народности у овом срезу. Барем је то морао мислити када није нашао за вредно, свој десничарски програм и на српском језику штампати, и да је дао који српски барјак својој странци правити; сада се ваљда научио памети. То нека му је у кратко речено, и уједно лекција од овдашњи Срба, а могао је и сазнати, с ким је имао посла, дал са људима од начела, или пак који само гледе на велика имена грофовска и на велике титуле.

— ? — У Шиклошу (*на Видов-дан*). 23. јуна п. р. обавио се и у нашем месту избор земаљског посланика, као и у целој Барањи. Али пре него што пређем на сам ток избора, навешћу неке појаве кортешовања, пред сам избор, које су врло фамозне природе!

Од прилике три недеље пред избор, наш жупан г. Перцел изда заповест преко местног судца, да сви сеоски (поједини обштина, који у наш срез подпадају) поглавари, имају се у извесни дан на пијацу пред варошком кућом искупити, где ће им г. жупан нека устмена упутства дати! Тако и бист! На уречени дан изкупи се силан свет пред варошком кућом, „звани и незвани“, да чују, какву ће придику велики жупан да даје. Свакога је неко љубопитство подузело, шта ће жупан да беседи — (изузимајући нас, који смо напред знали, да хоће да чита лекцију тим „бунцијама“ левичарима).

Око 11. сахати даде г. жупан јавити скупљеној светини, да ће у судчевој авлији „слово“ држати, а не пред вар. кућом, где је заказано било. А зашто? То је г. жупана тајна! На глас, да треба ићи доле код судца, светина листом нагрне судцу да чује, зашто се г. жупан потрудио у Шиклош. Нестрпељива светина једва угледа једаред г. жупана, који чим се указа, одма поче развијати свој „говорнички дар“. Али није ми намера, да цео говор г. жупана узмем под критику, него ћу само укратко да кажем — да како је г. жупан дошао у ватру, те на сва уста стаде своју антипатију против левице и левичара изливати; нећу у овом цењеном листу да се служим с таким изражајима, какве је г. жупан употребио, према левичарима, јер се бојим да би границу пристојности прекорачио. Још је претио г. жупан са строгом каштигом сваком оном који би се усудио кога наговарати (разуме се на левицу) и кортешовати, јер он (вел. жупан) поштује у подпуном смислу речи „слободу“ у сваком погледу (наравно десничарском), и зато не ће, да кога наговара, куд ће гласати, већ нек гласа сваки по свом убеђењу.

Па знате л' каквим је плодом уродио ораторски говор г. жупана? Ни више ни мање, него да левичари неодоше кортешовати ни наговарати свет, да гласа на левичарског кандидата, већ осташе мирно код куће чекајући „јуначко рочиште“ уставног мегдана, пак да покаже целом свету, на отвореном бориштy, које детић од мегдана! Ал' мимогред ми је јавити, да левичари не су се с тога држали таковог пасивитета и то се поплашише ваљда претње г. жупана; боже сачувај, та то није ни у природи левичара да се боје, већ недржаше за нужно, јер се уздаше у челичну реч народа барањског (у нашем срезу) који је увек изабрао себи посланика таковог, да му је вазда светао образ на дивану; а неје никад изабрао онаког човека који по ветру окреће опаклију.

У великом нестрпљењу стиже и 23 јуни дан — избора! Тај дан је свет раније устао но обично, с тога је варош доста рано — постала — „жива.“ На сваком мимопролазећем си могао опазити, неку необичну озбиљност, и сваки с уздигнутом главом као с неким поносом, корачао је извесној победи! Само си на неким мамелуцима могао познати да их страшно мучи та озбиљност левичара, која ће без сумње мамелуцима срамоте (т. ј. ако они имају срама) нанети!

Барјак иза барјака, а светина које на коли, које пешце, препречила је све путове, са непрестаним усклицима „живио Јован Вајда“ живила левица; а од противног кандидата ни трага ни гласа. А које противни кандидат? противни кандидат је др. Антал Ђула, као реформиста; исти г. Антал је у Печују адвокат, и професор у правничкој школи, а какав је политични капацитет, то незнам (а можда ни сам незна.)

У 9. сахати изађе председник изборне комисије к бирачима, и прочита изборни закон, и замоли бираче, да се свесно владају при избору, и запита кога желе за посланика: живио Јован Вајда, заори се са свију страна. На то ће председник, да запита скупљене бираче — има-ли кога који би желио другог т. ј. против кандидата: опет се заори живио Јован Вајда; нема против кандидата; трипут беше поновљено питање, и још не беше од противничке странке никог. Већ хтеде председник да изјави за једногласно изабраног посланика г. Вајду, кад наједаред јави се Вајеловски поп, и жели гласање, на које му председник изјави да по закону најмање их 10. треба а њи нема, од 3. „словом три.“ Сад опет настаде журбање, дај тражи 10 људи само да не буде избор једногласан и једва с великом натегом нађоше 10. те тако се избор одпочне, т. ј. гласање око пола 10 сахати пре подне а заврши се у 11. сахати ноћи. Кад је гласање обављено и изб. протокол у ред постављен, изјави председник изборне комисије да је г. Вајда добио 1705. словом хиљаду седам стотина и пет гласова, а противни кандидат др. Антал Ђула 163. гласа; тако се народ одатле крене г. Вајди с бакљадом где га поздрависмо као новоизбраног заступника; на које г. Вајда врло лепом беседом захвали се бирачима на њиховом поверењу и изјави да ће се увек држати начела крајње левице.

Овај избор нека служи једаред за свагда оним лажним апостолима који трчаше од села до села те појише и ранише народ само да исти прода своје поштење, ал им не испаде за руком народни понос окаљати. Живела свест нашег бирачког народа!!!

У Сегедину 20. Јуна. Због оног убијства што се у Мокрину догодило, доведоше у недељу 11 о м. несретног Нику Јанковића там. учитеља, овамо у град. Сад у среду 14 о м. допратише са великом стражом, јоште П. капелана, К. и Л. учитеље, и Ису Кршиног ратара, овог последњег везаног. Ово је у целој вароши, не само изненадило, него највећу узрујаност причинило, и дало прилике неумесним примјечањима. Далеко нека је, да ја то убијство, или виновнике истог браним, али начин којим се истрага води, и ко је води, не може и не сме се одобрити, и задаје нам бриге по личну слободу, јербо се тако чини као да смо у изузетном стању, и то како се види само се на Србе употребљавају изванредне мере којима се огорченост само већма разпаљује. У суботу 17 пустили су куће учитеље Кр. и Л. и један изтражни судац отишо је њима, да изјави народу да су са свим невини, али као што чујем у Мокрину држани су од 4 сата по подне, до 11 сати у вече, у притвору и зато су време једно 40 особа прислушавани, који П..ев alibi доказују, па онда су тек са свим пуштени кад су ови сви изслушани били. Е сад питам које тима људма удовлетворење дати, кад се тако не законито њима поступало, и питам с' каквим је правом могао Радај исте људе овамо у овај злогласни град донети кад ни сенке подозрења на њима није било, осим ако је то узео да је подозриво што су и они учитељи; но онда по тој лоћики, могла би се ако који гроф. са именом њему сличним, фалзификује менице, и на њега хајка подићи.

Та управо није имо права у то ни мешати се, и чудим се кр. Суду у В. Кикинди да је ту ствар из руку дао, чиме је сам себи углед свој код народа побио.

Данас је и Јанковићка на слободну ногу пуштена, али је врло болна. Радају је тај случај нека светска протува без леба, ког сав Мокрин зна, и ког су одавна требали протерати, пријавио, и јоште додао да је ту нека политична завера; зато је кр. комесар одма тамо и пројурио, па редовном суду, истрагу већ почету из руку узео.

НОВИ САД 27. јуна. У понедељак била је ванредна седница епархијског административног одбора. У њој је прочитан одпис г. администратора патријаршије, којим се разпушта бивши, и на преображење 6. (18.) авг. сазива нов српски црквено-народни сабор. Одбору је ваљало, да на основу §. 11. изборног реда одреди дан избора заступника. Администратор дијецезе био је спремио саставак, којим се распуст и сазив сабора извршује, и који се упућује на протопресвитератства, па би се само унутра уметути имао дан избора посланика, који одбор одреди. Одбор је био мнења, да је сазив сабора одељена ствар од одређења дана за избор, и ако председништво мисли да је сазив сабора президијални односно епископски задатак, да одбор самостално има одредити дан избора посланика. И тако ће разпуст и сазив сабора отићи на проте, са уметком одређеног дана за изборе, а административни одбор засебно, и то дописом управо на обштине упућеним одређује дан избора: тако ће обштине пре извештене бити, јер ће одборски допис штампан бити.

Допис одбора гласи:

Бр. АО. 84.

П. Т. госп. у .....

У смислу одлуке друге седнице епархијске скупштине бачке од 12. окт. 1871. Бр. 67. по којој се епархијска скупштина најмање 14 дана пре састанка српског народног црквеног сабора на ново састати има, да разправља предлоге, који би се реченом сабору поднели, и услед тога, што је сабор за 6. (18). Автуста о. г. већ сазван, административни одбор епархије бачке сазива овим епархијску скупштину на 16. Јули ове године, и чланови епархијске скупштине позивају се, да изволе на тај дан у 9. сати пре подне, у дворани српске православне општине у Н. Саду у скупштинску седницу доћи; уједно се умољавају чланови разни за припрему предлога изаслани одбора, да изволе донде, у колико то није већ учињено, одборске послове обавити, предлоге за епархијску скупштину спремити, и епархијској скупштини поднети.

Из ванредне седнице епархијског административног одбора 26. Јунија 1672. у Н. Саду држане.

Бележник: **Стеван Николић**, с. р. Председник: **Ђорђе Новић**, с. р.

Одбор је у истима одредио, да се сазове епархијска скупштина, и то на недељу дана пре избора посланика. а на три недеље дана пре састанка сабора, јер је прва скупштина одредила, да друга седница ваља да буде најмање на 14 дана пре састанка сабора. У том погледу издао је одбор сљедећи штампани позив на чланове скупштине.

Бр. АО. 83.

Православној црквеној општини српској у .....

Пошто је Његова преузвишеност г. администратор Патријаршије српске Арсеније Стојковић одписом од 15. Јунија о. г. бр. М. 205. српско народни црквени сабор за 6. (18.) Августа, на Преображење ове године, у Карловце сазвао, и избор саборски заступника расписао, то епархијски административни одбор на основу §. 11. саборског изборног реда одређује 23. Јули (4. Август) као дан за избор саборског заступника, тако, да избор тај дан у 9. сати у јутру у месту биралишта одпочне, и то: у Н. Саду, Сомбору, Суботици, Ст. Бечеју, Жабљу, Стапару, и Ст. Паланци.

Православне црквене општине извештавају се о том равнања ради, а црквене општине у којима ће се избор заступника обавити, са додатком, да се донде за биралиште састарају.

Из ванредне седнице епархиског административног одбора у Н. Саде 26. Јулија 1872. држане.

Стеван Николић, с. р. бележник. **Ђорђе Новић**, с. р. председник.

— У Жабљу била је у Суботу на Иван-дан конференција батаљонски скупштинара о одржању насипа, а после и о ритској земљи, о шумама, о закладу окружне школе, и т. д. а уједно је закључено, Њ. Величаству поднети молбу, да и после провинцијалисања шајкашког батаљона овај постане дистрикт за себе, онако, као што је кикиндски. На Петров-дан је званична скупштина у Тителу о тој ствари, на којој ће др. Милетић, који је у конференцији учествовао, заступати обштине. — Данас имамо допис о затвору свештеника Павла Поповића у Мокрину. За чудо је, да нам из Мокрина нико ништа не написа о случају и течају ствари. Као што смо извештени, Темишварска конзисторија изаслала је Радају у Сегедин два проте, кикиндског и В. С. миклушког, да се заузму за затворенога, кога је очевидно само денунцијација у истражни затвор бацила. Г. Паја Поповић са још неколицином одведен је, као што се говори *два* дана пред избор у Башахиду, јамачно да би им се заузимање за свога кандидата спречало, а као застрашивање други била би природна посљедица. Међутим, као што се показало, и тај је рачун прављен без крчмара. За повреду личне слободе биће на другом месту говора. —

Из Срема нам јављају, како је из горњег Срема отишло поздравица и поузданица Маканду због његовог мужког владања, којим је бар част народа очувао. Имамо и дописа о сремским посланицима, које за сад не ћемо да на јавност износимо. Где је Рогулић, где ли Оцић?

У „Н. новинама“ изишла је одборска основа адресе хрв. сабора. Због нагомиланог материјала саобштићемо је други пут. И онако нема млого на њој. Народна странка надриљена је од „Шмерлингови самосталаца,“ и „Прамдедови“ унијониста. Како ће воће поступак свој пред народом и историјом оправдати, то за сад њима остављамо.

— Сад смо приметили, да тако звана управа народни фондова издаје црквено-народно добро Сириг под аренду, на 6. година дана од 1. окт. о. г. до октобра 1878. године, и то на саме „оферте.“ То се збива у очи сабора! Искрено рећи, томе се под данашњим председништвом ни смо надали. Бачки административни одбор ваља де се противу тога огради, и да се одговорност за посљедице баци на оне, који су томе узрок. И у Августу је време издавању, кад ће сабор бити, и пут оферта није сумњу уклањајући пут. Дознајемо, шта је из'а застора, по свој прилици и без знања и воље г. администратора, и ако се не одустане од тога посла, бацићемо на страну сваки обзир, коме у јавним и народним стварима и онако није места.

— Апелаторија у Карловцима држи већ десетак дана седнице, и млоге је, које парнице, које друге предмете посвршивала, Од световни учествује др. Павловић, а од неког дана и Ђ. Димитријевић. Данас ће бити крај седнице.

Владика Грујић вратио се јуче с пута у Пешту и Беч, куда је био позван од Лоњаја и Андрашија, неки кажу, да се правда, други кажу, да од њега сазнаду право стање ствари у Срба, а ми се омишљамо зашто. Као што смо још од пре извештени, влада је напустила арх. Анђелића, али још неможе да се склони на владику Стојковића, кога је, вели се, и сам владика Грујић препоручивао. У своје време о свему више.

Чујемо, да инспектор комунални школа Рађа улази у наше православне школе, и децу испитује, као што је било у Перлезу. Таки инспектори немају у нашим школама друга права, него видити, да ли је здање у реду, и од учитеља известити се, каква је посета деце, и који се предмети предају. Испитивати децу он нема власти. Зато би га вавало пре улазка запитати, шта хоће? Па ако каже, да ће и оно, што нашим школским референтима припада, могу се изпред њега школска врата затворити, а ако у школу уђе, ваља јавити нашој вишој школској власти.

Граничарске „законе“ донећемо други пут.

— Саопштавамо тајне президијале г. Шкудијера, о којима ћемо други пут реч повести.

K. k. 23. Truppen Divisions und Militär-Commando.

Gränz-Verwaltung. Praesidiale Nr. 248.

An N. N.

Temesvar, am 24. April 1872.

Im Süden Ungarns bereitet sich eine Bewegung vor, welche die Umwälzung der bestehenden staatlichen Einrichtungen und gesetzlichen Zustände im Schilde führt.

Mit ihren staatsfeindlichen Umtrieben verbinden die Führer dieser Bewegung auch die Absicht, die im Zuge begriffene Umgestaltung der Militärgränze zu verhindern.

Dies allein schon genügt zu beweisen, welcher verwerflicher Mittel diese Parthei sich bedient; sie protestirt nähmlich gegen einen Akt, den sie mit dem glühendsten Eifer bisher immer selbst angestrebt hat, gegen Gesetze, welche der Militärgränze jene staatlichen Einrichtungen geben, denen sich alle Länder des Reiches erfreuen. Das Gemeindewesen wird auf die breiteste Basis der Selbstbestimmung gestellt; das in sittlicher und wirthschaftlicher Beziehung so schädliche Communionssystem aufgelassen, die Wehrpflicht auf jenes Maß zurückgeführt, welches andere Provinzen des Reiches erfüllen; das Unterrichtswesen nach allen Richtungen verbessert; der Wohlstand des Volkes durch Zuweisung der Hälfte von den Staatsforsten und anderer Mittel bedeutend gehoben, ohne die bisherigen Abgaben des Gränzvolkes an den Staat zu erhöhen. Das Gränzvolk hat daher keinen Anlaß mit den organischen Einrichtungen des Landes unzufrieden zu sein, wohl aber viel Grund in Würdigung der ihm durch die Allerhöchste Huld und Gnade Seiner Majestät des Kaisers gewährten Wohlthaten auch in der gegenwärtigen Periode des Uibergangs dieselbe Treue und Anhänglichkeit für Gesetz und Ordnung, wie bisher zu beweisen.

Ich mache sämmtliche Herren Offiziere aufmerksam, sich politischer Diskussionen zu enthalten, und es muß sich Jeder die schweren Folgen vor Augen halten, welche Jene unnachsichtlich treffen werden, die sich bei den gedachten Vereinen betheiligen.

Insbesondere werden die Leiter der Bezirksbehörden für jeden Vorgang, der in ihrem Bereiche gegen die gesetzliche Ordnung sich ereignet, und nicht verhindert und unschädlich gemacht wird, strenge und persönlich verantwortlich.

Scudier, F. M. L.

Исто у српском преводу гласи:

Од цар. крал. четне дивизије и војне команде.

Граничке управе президијал бр. 248.

Власти Н. Н.

Из Тамишвара 24. априла 1872.

На југу Угарској спрема се некакав покрет, што на то смера, да суноврат изврне постојеће државне уредбе и звконито стање.

Са тим својим, држави непријатељским мутењем скопчавају воће тога покрета још и ту намеру, да спрече скорим започети преображај војне крајине.

Већ цигло то довољио је да потврди, којим се изметничким средствима служи ова странка; она наиме протестује против једног чина, за којим је дојако најжешћом ревношћу увек сама тежила — против закона, који дају војној граници онака државна уређења, која уживају све земље државине; стање општина поставља се на најширу основу само-опредељења; укида се система задружна, што је тако била од штете у погледу моралном и економном; дужност војничко своди се на ону меру, која је и по другим провинцијама државе; стање наставно поправља се у сваком правцу; благостање народа знатно се подиже тим, што ће се на то одредити пола прихода од државних шума и друга средства, а да се не повисе дојакошње дације, што народ даје држави.

Народ у граници нема дакле никаквог навода, бити незадовољан органичним уређењем земље; али има, те-како, узрока, частвујући благодети, подарене му највишом благошћу и милошћу Његовог Величаства цара — да покаже и у данашњем времену прелазном исту верност и привржeност к закону и реду, као и до јако што је.

Ја опомињем свуколику господу официре, да се уздржавају од политичких дискусија (разговра и претресака), и свак ће морати пред очима имати тешке последице, што ће безобзирце снаћи све оне, који учествују у поменутим дружинама.

Особито ће бити строго и лично одговорне старешине среских власти за сваки догађај, који би се у њиховом подручју догодио против законитог рада, а они не би то спречили ил обеснажили.

Скудиер. Ф. М. Л. с. р.

K. k. 23. Truppen Divisions und Militär-Commando.

Gränz-Verwaltung. Präsid. Nr. 280.

An N. N.

Temesvar, am 22. Mai 1872.

Die politischen Wühlereien in den von Serben bewohnten Reichstheilen erheischen, daß die Producte der serbischen Tagespresse, insbesondere der Blätter: „Obzor, Zastava, Narod, und Pančevac,“ seitens der zur Handhabung der Preßvorschriften berufenen Militär-Organe mit der vollsten Aufmerksamkeit beobachtet, und jede Ausschreitung mit aller gesetzlich zuläßigen Strenge verfolgt werde.

In Folge Reichs-Kriegsministerial-Erlasses vom 24. April und 10. Mai d. J. Praes. Nr. 1785 und 1875 ist daher eine verschärftere Handhabung der preßpolizeilichen Vorschiften zu üben, und in dieser Richtung erforderlichen Falles auch bei den zuständigen Behörden in der wirksamsten Weise Einfluß zu nehmen.

Scudier, F. M. L.

Исто у српском преводу гласи:

Од цр. кр. четне дивизионе и војне команде.

крајишке управе президијал бр. 280.

Власти Н. Н.

Из Тамишвара 22. Маја 1872.

Политичка подривања у они крајеви царства, где станују Срби, живо изискују да се на производе српске дневне пресе, нарочито листове: „Обзора, *Заставе, Народа и Панчевца*“ од стране војних органа, позваних да извршују преске прописе — најпунијом пажљивошћу на у музима, и сваки изгред да се гони свакојом, законито допуштеном строгошћу.

Услед отписа државно-ратног министарства од 24 априла и 10 маја ове год. примљ. бр. 1785 и 1875 има се дакле пооштрено извршивати преско-полицајски пропис и у том правцу, где устреба упливисати и на саме дотичне власти и то што могбуде већма. *Скудиер Ф. М. Л.* с. р.

ОБЈАВА.

Српски народно-школски Савет наређује у смислу закључака својих $^{19}/_{31}$. маја т. г. под бр. 69. и 70. донесених као што сљеди:

1. За учитеље, који су учитељску школу у Сомбору редовно свршили, држаће се практичан учитељски течај;

од 30. јула до 6. августа т. г. по нашем кал. на вел. гимназији у Новом Саду;

од 1. до 7. септембра т. г. по наш. кал. на учитељској школи у Сомбору; и

од 8. до 18. септембра т. г. по наш. кал. на главној школи у Вршцу.

За учитеље, који нису препарандију у Сомбору редовно свршили, нити су на њој испита положили, нарочито пак за учитеље из војене крајине држаће се практичан учитељски течај:

од 6 до 18. августа т. г. по наш. кал. на учитељској школи у Пакрацу; и

од 15 до 30. августа т. г. по наш. кал. на учитељској школи у Сомбору.

Учитељи под 2. полагаће по свршетку течаја нужне испите, и добиће о томе сведочбе.

Сви српско-народни учитељи имаће у речене дане на опредељена места, које се коме ближе или згодније свиди, неизоставно да дођу; а општине им имају дати подвоз и по једну форинту а. вр. дневнице. —

Уједно се умољавају сва гг. учитељи, који су обећали у наведеним течајима предавање држати, да у речене дане иста отпочну.

Умољавају се уредништва свију српских листова да ову објаву у свој лист уврсте.

Српски народно-школски савет.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Из Бечкерека смо добили одговор на изјаву г. Ал. Трифунца, под коју је подписан „одбор“, а незнамо, које исту послао, и ко јамчи, да је иста заиста од одбора, и неће ли и сам одбор противу ње оградити се; већ због тога нисмо, а због начина писања не би ни били у стању, исти одговор у лист примати, а ако одбор, и то своме достојанству примерен одговор пошље, влада ћемо се по ономе: audiatur et altera pars.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Живковић и др.) **Пешта**, 25. јуна. Ове прошле недеље било је скоро сваки дан местимице кише, која је управо шкодљива, и косидбу одлаже, а исто тако и каквоћи ране наноси квара. Изглед је таки, да ће киша уништити оно мало деброг у рани, што се досада сачувало.

Под утиском овако немили случајева био је промет јесење узанц-шенице велики. Покрајине са свију страна врло живахно куповаше ову врсту, и слаше без прекидно у великом броју налоге за куповање. По нашој процени могло се ове недеље за економе и трговце у провинцијама прометнути 400.000 цен.

Цена је била почетком 5 ф. 61. н. затим одма 5 ф. 75 н; затим опет 5 ф. 67½ н. а за последак 5 ф. 70 н.

У ражи је хрђава жетва, па ипак слаба трговина.

У јесеној зоби начињен је знаменит промет, цена јој беше 1 ф. 70 н. Јесењи узанц-јечам 2 ф. 60 н. У влашком кукурузу имасмо врло живахан промет; купован је по 4 ф. 10—20 н; банатски за јули 4 ф. 30 н. безикаква промета; нов банатски за Мај Јуни 1873. 3 ф. 40 н.

Ефективна шеница слабо је пазарена, ове недеље; само млинари куповаху је по незнатну цену.

Бележимо при промету од 70.000 ц. и сниженој цени од 30 н. ове цене:

Шеница прве врсте: 87 *ft.* 6 ф. 80—7 ф. 86 *ft.* 7 65—86, 85 *ft.* 6 фр. 45—65 н.

Банатска пештанска и друга шеница: 37 *ft.* 6 ф. 55—70, 86 *ft.* 6 ф. 40—55 н.

Раж на причек 3 ф. 35—42½ н.

Зоб банатска и сремска 1 ф. 57½—65 н. бачке 1 ф. 65—72½ н.

Јечам по каквоћи 2 ф. 55—75 н. 72 бечко центе.

КУРЗ ОД 26. ЈУНИ

Сребро — — — — — — — — — — — —	108.75
Дукати — — — — — — — — — — — —	5.34

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

По закључку главне скупштине магистрата и представништва сл. кр. вароши Новога Сада, држане 5. Јула о. г. б. 52. — 2316. овим се отвара стечај на привремено установљено место, ликвитатора код ове вароши, с' којим су местом скопчане дневнице од 2 фор. а. вр.

Од потрашивача на ово место иште се, да докажу да су вешти у књиговодству, и да своје молбенице пајдаље за 14 дана од времена, кад овај оглас први пут у овоме листу изиђе, на потписани магистрат управе.

Од магистрата сл. кр. вароши Новога Сада 8. Јула 1872.

др. **Илија Вучетић** с. р. велики белешник. **Павле Мачвански** с. р. Градоначелник.

Бр. 156 — 1872.

ОГЛАС.

Од стране управе српско-црквено-народних фондова и добара, овим се обзњањује, да ће се земљиште на „(Сиригу“ из 4475 катастр. ланаца састојеће поред тако зване пустаре „Камендина“ у Бачкој — заједно са нужним и у добром, стању налазећима се зградама, под условијама, која се могу у Канцеларији ове управе, и у канцеларији епископској у Новом Саду увидити — на 6 година и то од 1. октобра 1872. до 1. октобра 1878 под закуп путем „Offerta“ издати.

Ко има вољу исто земљиште под закуп узети, има свој „Offert“ до incl. 20 јула, (1. августа) реченој управи поднети, и уједно своту од 4000 ф. у име вадијума приложити.

Пошто ће ду се „Offerti“ идућег дана 21 јула, (2. августа) 1872, у 10. сати отворити, пак ко буде највише понудио и највећа понуда буде примљена, оном ће се речено земљиште на Сиригу под закуп дати, и вадијум мањим понудиоцима истог дана повратити.

На адреси има се означити „Offert за предијум Сириг“ и исти под адресом“ На претседника управе српско-црквено-народних фондова и добара управити.

У Карловцима 30 (18.) јуна. 1872. 3—3

ТРГОВИНА ЗА МУШКУ ПОТРЕБУ

М. Р. СТОЈКОВИЋА

У НОВОМЕ САДУ,

потребује од 1. августа једног млађег спомоћника. 1—3

Мануфактуна Трговина

СТЕФАНА ПЕТРОВИЋА

у Земуну

потребује једног спомоћника. 1—3

СТЕЧАЈ.

У Нов. Ст. Ивану — у торонталској жупанији — упражњено је звање српског учитеља, с којим је скопчана годишња плата: у готовом новцу 240 фор. а. вр. 2 ланца орање земље; слободан стан — из две собе и коморе, преко зиме сламе за огрев и баштом од 1000 □ фати.

Који ово место задобити желе: нека молбенице — са нужним доказима подкрепљене — до 30 јула (изборног дана) о. г. доленотписаном одбору пошаљу.

Из седнице црквено-школског одбора — држана 26 јуна 1872.

Паја Димитријевић. перовођа. **Макса Весић.** 1—3 председ.

ЗНАТЕ-ЛИ ШТА ЈЕ НОВО?

Машине за вршидбу може сваки имати, који има новаца, али овако јефтине и добре у сваком погледу баш нигди у беломе свету нема.

А ЗАШТО?

зато, што све друге тешко раде, пак после од терета коњи цркавају, и ни зашто нису, па онда ни једне немају оваке сламотресе (Strochütt-ler-e) да се никад немогу покварити а нимало више снаге нетроше, што је код свију други, а особито они сламотреса са три лопате случај, па запамтите, да ће век проћи, а од ови сламотреса, што се нуде — бољи бити неће, а боље су већ и с тога, што код други млатица немогу се труљци изменути, (ма да се каже: да сваки циганин и ковач оправити може). Наши труљци (Lageri) сад се праве од најбољег звонолијског метала и неможе им нико забавити. Такође једна справа кошта комлет ван дрва за углавље (која има сваки код куће) 500 фор. а. вр., словом пет стотина фор. ни паре другчије. За ону господу, који лане поверише наручбину Јовану Манојловићу, па млоги немогоше примити, што су доцкан дошле, та пошт. браћа и господа добивају уз признање за равно четир стотине фор. са гаранцијом за годину дана.

Сви они који имаду машине од Јов. Манојловића, а ради би сламотресе имати, нека одма телеграфишу или пишу на дољи атрес, пак ће им се зготовити. Мере нису нужне, само бројеви.

Ми смо тек ове године са машинама добро снабдјевени, али како се указа, да је влат од пшенице у пола празан, то су се све већма људи за машине узбунили, јер кржљаво жито немогу на коњи да извршу, па је куд и камо скупљи посао, јер не само што се мање добија, него на коњма врћи у полу мање уради се, а треба двапут више људи и марве, а од стотине за цело остане 10—12. процента више у слами. сад изволте рачунати.

У Бечу, 12 Јула 1822.

Адрес за наручбину

Technische Werkstätte

von

MANOJLOVIČ & Comp.

St.-Tomas Wojwodina in Ungarn.

Истинити извештај писама за које се гарантује.

Господ. Моренцу Гросу (Firma Gross & Gavansky Früchtenhändler) у Сентомашу.

У Ст. Бечеју, 15. априла 1872.

На ваше поштовано писмо од јуче јављам вам да ја нисам на оној машини три хиљаде крста (од 18 скопова крст) штоју од г. Јов. Манојловића купи омлатио него сам ја богме са мојим удешеним друштвом пуни 6000 словом шест хиљада крста омлатио Вашег даљег равнања ради верно вам одговарам **Гринбаум**, с. р.

трг. и економ.

Г. Гринбаум је комшија г. Ђ. Татића са салашом у Бечеју и госп. Татић нам је то исто приповедо и одма купио једну машину за себе.

ЧИСТА ИСТИНА!

Ја Новак Девечерски исповедам истину да су моји Ресари врли једно исто жито т. ј. свој тал на коњи а ја на машини г. Јове Манојловића, па шта мислите, ко је више добио? Богме ја, и то од 10—12. мерица на сто крста, а лане код нас није крст више ни давао од једне мерице. Сад браћо рачунајте, је-ли скупа машина, која може десет година трајати, па ја сам још млатио без решета, а ове нове с решетом милина је погледати шта израђују.

У Сентомашу на Иван-дан 1872.

Новак Девечерски с. р., земљеделац.

Јавно сведочим: да сам лане од г. Јована Манојловића купио машину за вршидбу, и то тако по вољи, да боље не могу желити, лака, добро ради, нема око ње никакве шушкарије, пак сад како је са решетом снабдјевена, изгледа као лепе каруце.

У Сентомашу 1. Јула 1872.

Сима Паскус

заступник житарски и фабрикант.

Сведочимо уједно, да смо лане од г. Јована Манојловића машине за вршидбу узели и велимо да нам никад боље за наш посо нетребаду. Ми смо врли на три добра коња дневно 100—120 и 140 крста а никад мање од стотине (по 18 снопова крст), ради истине радо издајемо нашем подузимачу ово писмено и желимо му сретна успеха.

Васа Пићин с., р., градојешки заступник. **Радивој Мудрински** с., р., општински амнемер.

ИЗВОЛИТЕ ЧИТАТИ!

Долеподписани препоручујем се сваком добром пријатељу путнику а и овдашњем, да сам отворио гостилник у Дунавском сокаку код црног коња. Кућа је са свим добро оправљена собе за госте сасвим са новим собним потребама украшене, авлија, штала, у најбољем реду и чистоћи се налази. Јела врло укусно зготовљена, могу се у свако доба добити. што се пак тиче пића, то је неисказано добро, о чему се свако приликом посете може осведочити.

Осим поменутог моћи ће се код мене и месечан кост под умерену цену добијати.

Са највећом учтивошћу и услужношћу препоручујем се

У Новом Саду. **Јован Кирјаковић.** угоститељ.

ПАЈА НОВИЋ

ОПШТИ И МЕНИЧНИ АДВОКАТ

У НОВОМЕ САДУ,

јавља поштованој публици да је отворио своју канцеларију у кући бр. 1762. на житној пијаци до св. николајеске порте. 2—3

БЕОГРАДСКИ КРЕДИТНИ ЗАВОД.

ОБЈАВА.

По одобрењу главне скупштине „Београдскога кредитног завода“, држане 19. марта 1872., повишује се друштвена главница још са 100.000 дуката, подељених у 1000 деоница, свака по 100 дуката имените вредности.

Од ових 1000 деоница предају се

500 јавном уписивању на дане $^{11}_{23}$ и $^{12}_{24}$ Јула, и то

У СРБИЈИ:

Код „Београдскога кредитног завода“ у Београду.
„ „Смедеревске кредитне банке“ у Смедереву.
„ г.г. браће П. Бајића у Шапцу.
„ г. Јоце Миленковића у Пожаревцу.

НА СТРАНИ:

Код „Бачке тртовачке и обртне банке“ у Новом Саду.
„ „Хрватске есконтне банке“ у Загребу.
„ „Панчевачке штедионице“ у Панчеву.
„ „Митровачке штедионице“ у Митровици.

УСЛОВИ СУ ЗА УПИСИВАЊЕ:

1.) Упис се прима само у гореозначена два дана, и то у обично време рада.

2.) При упису има се у име кауције за сваку уписану удеоницу положити по 2 дуката у злату на означеним местима у Србији, а исто толико и у банкнотама по курсу на бечкој берзи од 10. (22.) Јула ов. год. на означеним местима на страни, на ђоје ће се дотичне признанице издати.

Ова положена кауција урачунаће се у прву расписану уплату.

3.) За упис је опредељена цена 104 дуката за сваку удеоницу.

Ова четири дуката плаћаће се постепено према расписаним уплатама, а вишак овај долази на корист свију деоничара.

4.) Ако би се уписао већи број деоница, него што је за јавно уписивање опредељен, у таквом случају онда ће се предузети саразмерна подела уписаних деоница, а ова подела биће што пре преко новина објављена.

У Београду 10. Јуна 1872.

УПРАВА.

Властник, издаватељ и одговорни уредник др. Свет. Милетић.

Српска народна задружна штампарија.